МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему «Управління оборотним капіталом підприємства ПАТ «Запоріжсталь» задля забезпечення його економічної безпеки»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0733-уфеб-з
спеціальності 073 Менеджмент
освітньої програми Управління фінансово-економічною безпекою
Д.В. Андрусик

Керівник к.е.н., доцент Батракова Т.І.
Рецензент к.е.н., доцент Лепьохін О.В.

Запоріжжя
2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 073 Менеджмент
Освітня програма Управління фінансово-економічною безпекою

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____А.В. Череп
«____»_____2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Андрусик Діані Володимирівні

1. Тема роботи: «Управління оборотним капіталом підприємства ПАТ «Запоріжсталь» задля забезпечення його економічної безпеки»
керівник роботи: Батракова Тетяна Іванівна, к.е.н., доцент
затверджені наказом ЗНУ від 29 грудня 2023 р. № 2251-с.

2. Строк подання студентом роботи: 11 листопада 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності ПАТ «Запоріжсталь», Державної служби статистики України, а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних та зарубіжних авторів.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити теоретичні засади управління оборотним капіталом; зазначити роль та методи управління оборотним капіталом в економічній безпеці підприємства; здійснити організаційну характеристику та провести аналіз економічних показників діяльності ПАТ «Запоріжсталь»; визначити напрями покращення управління оборотним капіталом для забезпечення економічної безпеки ПАТ «Запоріжсталь».

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов’язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 21 рис. і 17 табл.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Батракова Т.І. к.е.н. доцент	05.08.2024 р.	05.08.2024 р.
2	Батракова Т.І. к.е.н. доцент	09.09.2024 р.	09.09.2024 р.
3	Батракова Т.І. к.е.н. доцент	03.10.2024 р.	03.10.2024 р.

7. Дата видачі завдання: 24 червня 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	24.06.2024 р. – 30.07.2024 р.	виконано
2.	Виконання вступу	01.08.2024 р. – 04.08.2024 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	05.08.2024 р. – 08.09.2024 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	09.09.2024 р. – 02.10.2024 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	03.10.2024 р. – 20.10.2024 р.	виконано
6.	Формулювання висновків	21.10.2024 р. – 27.10.2024 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	28.10.2024 р. – 10.11.2024 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	11.11.2024 р.	виконано

Студент _____ Д.В. Андрусик
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ Т.І. Батракова
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ О.В. Лепьохін
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 103 с., 21 рис., 17 табл., 72 джерел, 2 додатків.

Об’єктом дослідження є процес управління оборотним капіталом на підприємстві ПАТ «Запоріжсталь».

Предметом дослідження є механізми, методи та інструменти управління оборотним капіталом підприємства, спрямовані на забезпечення його економічної безпеки.

Метою роботи є аналіз існуючих підходів до управління оборотним капіталом на підприємстві ПАТ «Запоріжсталь» та розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності використання оборотного капіталу для забезпечення економічної безпеки підприємства.

Завдання: 1) визначити теоретичні засади управління оборотним капіталом; 2) аналіз поточного стану управління оборотним капіталом підприємства; 3) розробити заходи щодо покращення управління оборотним капіталом для забезпечення економічної безпеки підприємства.

Методи досліджень: логічного узагальнення, дедуктивний, фінансово-економічного та статистичного аналізу, табличний, графічний, системний підхід.

Одержані результати та їх новизна: 1) запропоновано шляхи підвищення ефективності використання оборотного капіталу; 2) розроблено рекомендації та стратегії управління оборотним капіталом для забезпечення економічної безпеки підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Пропозиції щодо покращення управління оборотним капіталом для забезпечення економічної безпеки підприємства можуть бути використані в його практичній діяльності.

ОБОРОТНИЙ КАПІТАЛ, ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА, УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ, ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, ФІНАНСОВІ РИЗИКИ.

SUMMARY

Qualifying work: 103 p., 21 fig., 17 tab., 72 references, 2 annex.

The object of the study is the process of managing working capital at PJSC "Zaporizhstal".

The subject of the study is the mechanisms, methods, and tools for managing the company’s working capital aimed at ensuring its economic security.

The purpose of the work is to analyze the existing approaches to working capital management at PJSC "Zaporizhstal" and to develop recommendations for improving the efficiency of working capital usage to ensure the company's economic security.

Tasks: 1) define the theoretical foundations of working capital management; 2) analyze the current state of working capital management at the company; 3) develop measures to improve working capital management for ensuring the company's economic security.

Methods of research: logical generalization, deductive method, financial-economic and statistical analysis, tabular method, graphical method, and systems approach.

The results obtained and their novelty: 1) proposed ways to improve the efficiency of working capital usage; 2) developed recommendations and strategies for managing working capital to ensure the company's economic security.

Practical significance of the obtained results. The proposals for improving working capital management to ensure the company's economic security can be applied in its practical activities.

WORKING CAPITAL, ECONOMIC SECURITY, CAPITAL MANAGEMENT, ACCOUNTS RECEIVABLE, ACCOUNTS PAYABLE, FINANCIAL RISK

ЗМІСТ

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ 11

1.1 Сутність, ознаки та складові оборотного капіталу 11

1.2 Роль оборотного капіталу в економічній безпеці підприємства 22

1.3 Методи управління оборотним капіталом..... 26

2 АНАЛІЗ ПОТОЧНОГО СТАНУ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ПАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ» 32

2.1 Організаційна структура ПАТ «Запоріжсталь» 32

2.2 Аналіз господарської діяльності ПАТ «Запоріжсталь» 40

2.3 Аналіз стану оборотного капіталу ПАТ «Запоріжсталь» за даними фінансової звітності 49

3 ПЕРСПЕКТИВИ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ» 69

3.1 Шляхи підвищення ефективності використання оборотного капіталу 69

3.2 Розробка конкретних рекомендацій та стратегій управління оборотним капіталом для забезпечення економічної безпеки підприємства 78

ВИСНОВКИ 91

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 96

ДОДАТКИ..... 104

Декларація академічної доброчесності здобувача вищої освіти 109

ВСТУП

Ефективне управління оборотним капіталом є важливою складовою стійкого функціонування та розвитку будь-якого підприємства. В умовах сучасної економіки, що характеризується високою нестабільністю та зростанням конкурентного тиску, особливого значення набуває забезпечення економічної безпеки підприємства. Оборотний капітал, який складається з ліквідних активів підприємства, безпосередньо впливає на його фінансову стійкість, здатність до самофінансування та підтримки операційної діяльності.

ПАТ «Запоріжсталь», одне з найбільших металургійних підприємств України, на сьогодні стикається з низкою викликів, пов'язаних з нестабільною економічною ситуацією в країні та світі, змінами на сировинних ринках і впливом зовнішньоекономічних факторів. В останні роки підприємство пережило періоди як негативної, так і позитивної динаміки фінансових показників. Зокрема, у 2021 році спостерігалися негативні тенденції, які загострилися у 2022 році, проте вже у 2023 році було відмічено позитивні зміни.

У зв’язку з цим, особливо актуальним стає питання підвищення ефективності управління оборотним капіталом ПАТ «Запоріжсталь», оскільки саме від цього залежить можливість підприємства своєчасно реагувати на виклики ринку, зберігати стабільність та підтримувати належний рівень економічної безпеки. Управління оборотними активами, включаючи оптимізацію запасів, дебіторської заборгованості та грошових коштів, є ключовим фактором у процесі забезпечення фінансової стійкості підприємства та запобігання фінансовим ризикам.

Актуальність теми дипломної роботи полягає в тому, що управління оборотним капіталом на сучасному етапі розвитку підприємства стає визначальним фактором його конкурентоспроможності та економічної

безпеки. Дослідження методів та підходів до оптимізації оборотного капіталу сприятиме розробці практичних рекомендацій для підвищення ефективності управління на підприємстві.

Значний внесок у дослідження проблеми управління оборотним капіталом зробили вітчизняні вчені: Батракова Т.І., Бондарь В.В., Дукаль Г.С., Дяченко О.М., Єрмак С.О., Клименко О.В., Крутова А. С., Кулакова С.Ю., Кустріч Л.О., Литвинов А., Марусяк Н.Л., Остапенко, Р.,Сіфурова А. І та інші. Незважаючи на значну кількість публікацій, що освітлюють окремі аспекти проблем формування та використання оборотного капіталу, дослідження цього процесу, його сутності, особливостей, факторів, що впливають на ефективність його використання підприємствами вимагають подальших досліджень.

Метою роботи є аналіз існуючих методів управління оборотним капіталом на підприємстві ПАТ «Запоріжсталь», а також розробка рекомендацій щодо їх оптимізації для забезпечення економічної безпеки підприємства.

Виходячи з цієї мети, були розроблені такі основні задачі дослідження:

– розглянути сутність, ознаки та складові оборотного капіталу;

– дослідити роль оборотного капіталу в економічній безпеці підприємства;

– систематизувати методику управління оборотного капіталу підприємства;

– розглянути організаційну структуру та господарську діяльність ПАТ «Запоріжсталь»;

– провести комплексний аналіз поточного стану управління оборотним капіталом ПАТ «Запоріжсталь»;

– надати рекомендації щодо удосконалення системи управління оборотним капіталом на підприємстві.

Об’єктом дослідження є процес управління оборотним капіталом на підприємстві ПАТ «Запоріжсталь».

Предметом дослідження є механізми, методи та інструменти управління оборотним капіталом підприємства, спрямовані на забезпечення його економічної безпеки.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є праці вітчизняних та зарубіжних вчених в галузі управління оборотним капіталом. У роботі використані методи: логічного узагальнення – для узагальнення наукового досвіду з досліджуваної проблематики й викладання послідовності положень кваліфікаційної роботи; дедуктивний – для дослідження теоретичних аспектів управління оборотним капіталом; фінансовоекономічного та статистичного аналізу, табличний, графічний – у процесі оцінювання ефективності управління оборотним капіталом досліджуваного підприємства; системний підхід – при розробці механізму управління оборотним капіталом та рекомендацій щодо формування ефективної політики управління окремими складовими оборотних активів.

Інформаційною базою дослідження є монографічні дослідження, наукові статті вітчизняних та зарубіжних авторів, матеріали наукових конференцій, статистичні дані ПАТ «Запоріжсталь», результати власних досліджень та проведеного аналізу.

Наукова новизна отриманих результатів визначається такими основними положеннями:

– уточнено поняття економічної безпеки підприємства в контексті управління оборотним капіталом, що дозволяє більш чітко визначити ключові аспекти його впливу на фінансову стійкість підприємства;

– розроблено заходи оптимізації використання оборотного капіталу, що враховують специфіку діяльності металургійного підприємства, такі як управління запасами сировини, скорочення дебіторської заборгованості та підвищення ліквідності активів;

– запропоновано шляхи підвищення ефективності використання оборотного капіталу;

– розроблено рекомендації та стратегії управління оборотним капіталом для забезпечення економічної безпеки підприємств;

– запропоновано проєкт для підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу ПАТ «Запоріжсталь»;

– розроблено рекомендації для зниження ризику інсолвентності.

Значення результатів кваліфікаційної роботи магістра полягає у тому, що одержані результати та рекомендації являють собою методичну базу забезпечення ефективної системи управління оборотним капіталом підприємства. Пропозиції щодо покращення управління оборотним капіталом для забезпечення економічної безпеки підприємства можуть бути використані в його практичній діяльності.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження надруковано у збірнику тез за результатами міжнародного круглого столу «Відновлення сільських територій в умовах повоєнного відродження» (21 травня 2024 р.) та стаття англійською мовою у фаховому збірнику ЗНУ «Фінансові стратегії інноваційного розвитку економіки» № 3(63) 2024 року [1 – 2].

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано 2 друковані праці, у тому числі: 1 стаття і 1 тези за матеріалами наукових конференцій

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ

1.1 Сутність, ознаки та складові оборотного капіталу

В умовах сучасної ринкової економіки ефективне управління оборотним капіталом є необхідною умовою стабільного функціонування та розвитку підприємства. Особливу увагу слід зосередити на оборотному капіталі, оскільки якісне управління ним визначає безперервність процесів виробництва та реалізації продукції, а також впливає на ліквідність та платоспроможність підприємства.

Особливості сучасного розвитку національної економіки характеризується суттєвим рівнем невизначеності і ризику та відповідно зумовлюють необхідність дослідження економічної безпеки підприємства, забезпечення якої є необхідною умовою не тільки економічного зростання підприємства, але й подальшого його функціонування. Максимальне досягнення вирішення поточних проблемних питань вітчизняних підприємств є обов'язковою умовою їх довгострокового розвитку [3].

Взаємозв'язок структури оборотного капіталу підприємства з його економічною безпекою полягає в тому, що перевага того чи іншого джерела фінансування впливає на поточний та майбутній фінансовий стан підприємства. Це пояснюється тим, що використання лише власного капіталу забезпечує абсолютну фінансову стійкість, але обмежує темпи економічного розвитку, оскільки не дозволяючи формування додаткового обсягу активів у періоди сприятливої ринкової кон'юнктури і не використовує в повній мірі фінансові можливості приросту прибутку на вкладений капітал [4].

Оборотний капітал є ключовим поняттям у фінансовому управлінні підприємством. Це вкладення коштів, необхідні для забезпечення повсякденної діяльності підприємства, зокрема збуту товарів чи послуг.

Оборотний капітал використовується для покриття витрат на закупівлю інвентарю, оплату заробітної плати, виробничі витрати та інші витрати, пов'язані з циклом виробництва та продажу.

Оборотний капітал включає всі засоби, які витрачаються на фінансування операційного циклу підприємства - від закупівлі сировини до отримання готової продукції та її реалізації. Цей концепт допомагає керівництву визначати оптимальний рівень ліквідності, щоб уникнути нестачі або перевищення ресурсів.

Основні складові оборотного капіталу включають запаси, дебіторську заборгованість та грошові кошти. Запаси охоплюють товари, що знаходяться на складі або в процесі виробництва, дебіторська заборгованість - це кошти, які заборговані від покупців за товари або послуги, а грошові кошти - це готівка чи еквіваленти, доступні для підтримки поточних операцій.

Розуміння цих складових і ефективне управління оборотним капіталом дозволяє підприємствам зменшувати фінансові ризики, оптимізувати ліквідність та підтримувати стійкість фінансового стану.

Термін «оборотний капітал» походить від англійського поняття “circulating capital” – частина виробничого капіталу, яка переносить свою вартість на знову створений продукт повністю і повертається до виробника в грошовій формі після кожного кругообігу капіталу. Для української економіки термін «оборотний капітал» є відносно новим, більш звичним і застосованим є термін «оборотні активи», «поточні активи», «оборотні кошти» [5].

Визначення управління оборотним капіталом в успіху чи невдачі компанії відіграє життєво важливу роль через її ліквідність і ризик, і можна стверджувати [6], що оптимальне управління оборотним капіталом, сприяє створенню вартості, пом’якшуючи ризики потрапляння у фінансові проблеми та, як наслідок, уникаючи необхідності зовнішнього фінансування. Те саме стосується регулювання витрат [7 – 8]. Оборотний капітал необхідний компанії через значну кількість видів діяльності, що генерують велику

кількість рухів готівки, як у касі, так і в банках, товарів, запасів та інших ресурсів, що використовуються для інвестицій, дебіторської заборгованості та поточних активів [9].

Оборотний капітал охоплює ту частину продуктивного капіталу, яка приймає участь лише у одному виробничому циклі. Вся його вартість передається на створюваний продукт повністю й змінює свою натуральну форму під час процесу виробництва. Оборотний капітал можна розглядати як сукупність грошових коштів, які циркулюють через всі етапи виробництва та споживаються протягом одного операційного циклу, повністю вкладаючи свою вартість у створення продукту під час виробництва.

Отже, основною характеристикою оборотного капіталу є його циклічний процес з метою отримання прибутку. Важливим аспектом при вивченні сутності оборотного капіталу є визначення конкретних ознак, які відображають особливості цієї економічної категорії й визначають поняття "оборотний капітал" підприємства.

Марусяк Н.Л. наголошує, що кругообіг та разноманітні форми участі оборотного капіталу в економічній діяльності підприємства є основою для класифікації його за наступними ознаками:

– залежно від функціонального призначення розрізняють оборотний капітал у сферах виробництва, обігу та інвестицій;

– залежно від участі оборотного капіталу в економічному процесі його трансформаційна форма представлена виробничими запасами, запасами незавершеного виробництва, готовою продукцією, дебіторською заборгованістю, грошовими ресурсами;

– залежно від ступеня ліквідності оборотний капітал виступає у формі високоліквідних, середньоліквідних, низьколіквідних оборотних активів;

– в залежності від рівня варіювання у безперервному технологічному процесі оборотний капітал є постійним та змінним [10].

Ця класифікація оборотного капіталу дозволяє розкрити його економічну сутність, особливості процесу формування та використання в реальному секторі економіки. Декілька дослідників пропонують різні підходи до визначення сутності оборотного капіталу підприємства (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Визначення поняття «оборотний капітал» підприємства

Джерело	Визначення
Гоцуляк С.М. [11]	Оборотний капітал підприємства – це сукупність економічних відносин, пов'язаних з формування та використанням фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення ефективності та безперервності функціонування підприємства у короткостроковому періоді;
Пельтек Л.В., Писаренко С.М. [12]	- це грошові ресурси або група мобільних активів підприємства, із періодом використання до одного року, які безпосередньо обслуговують операційну діяльність підприємства і внаслідок високого рівня ліквідності повинні забезпечувати його платоспроможність за поточними фінансовими зобов'язаннями;
Сорока Р.С. [13]	Оборотний капітал – це фінансові ресурси підприємств, які інвестуються ними на формування оборотних активів з метою отримання прибутку;
Поддєрьогін А.М. [14]	Оборотний капітал (оборотні кошти)– це кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди й у фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва, реалізації продукції та отримання прибутку;
Дробошевська Т.В., Фільштейн Л.М. [15]	Оборотний капітал – це грошові кошти, вкладені в оборотні засоби і засоби обігу для того, щоб забезпечити процес виробництва й реалізації продукції і за сприятливих умов отримати прибуток;
Мазаракі А.А. [16]	Оборотний капітал це – сукупність матеріальних та грошових цінностей (економічних ресурсів) підприємства, що знаходяться у постійному кругообігу, змінюють свою матеріальну форму протягом одного операційного циклу та в повному обсязі переносять свою вартість на товари, що реалізує підприємство;
Азаренкова Г.М. [17]	Оборотний капітал – це грошові ресурси, які вкладено в оборотні виробничі фонди та фонди обігу для забезпечення безперервного виробництва і реалізації виготовленої продукції;
Сміт А. [18]	Оборотний капітал – це сукупності тих запасів, від яких очікується одержання прибутку та які використовуються для подальшого виробництва продукції.

Отже, поняття оборотного капіталу є багатогранним і може інтерпретуватися по-різному залежно від обраного підходу. Серед основних підходів до визначення сутності оборотного капіталу ми виділили такі на рис. 1.1.

Рисунок 1.1 – Основні підходи до визначення сутності оборотного капіталу

Під контрастом з основним капіталом оборотный капітал розглядається як протилежність основному капіталу, що відображає різницю у швидкості їхнього обігу та участі у виробничому процесі.

Оборотный капітал визначається залежно від того, на які цілі він спрямовується: виробничі, операційні чи фінансові.

Підхід вартісної оцінки акцентує увагу на грошовому вираженні оборотного капіталу та його вартості у балансі підприємства.

Оборотный капітал оцінюється за ступенем його ліквідності, тобто здатністю швидко перетворюватися на грошові кошти.

Підхід участі у циклах зазначає, що визначення оборотного капіталу залежить від його ролі у виробничому, операційному та фінансовому циклах підприємства.

Щодо способу перенесення вартості, то цей підхід розглядає, як вартість оборотного капіталу переноситься на собівартість готової продукції.

Останній підхід параметри кругообігу зазначає, що оборотный капітал визначається через швидкість його оборотності та тривалість одного обороту.

Кожен з цих підходів має свої переваги та недоліки, і вибір конкретного підходу залежить від цілей аналізу та особливостей діяльності підприємства.

На підставі розглянутих підходів до визначення сутності поняття «оборотний капітал» можна узагальнити основні ознаки оборотного капіталу (табл. 1.2).

Багато ознак, що вважаються специфічними для оборотного капіталу, свідчать про складність цього поняття, яке потребує спеціальних підходів до оцінки та розробки відповідних методів управління оборотним капіталом підприємства. Основною метою ефективного управління оборотним капіталом є забезпечення прибутковості та фінансової стійкості підприємства.

В управлінні підприємством, зокрема управлінні оборотним капіталом, ключову роль відіграють функції і принципи. Загалом, управлінські функції включають такі основні складові, як планування, прогнозування, аналіз, контроль, організація і мотивація.

Для підвищення рівня прибутковості підприємства важливим є впровадження ефективного управління оборотним капіталом. Наприклад, співвідношення оборотних коштів у сфері виробництва і обігу може відрізнятися у різних галузях економіки України через особливості організації виробництва, постачання, збуту та систем розрахунків. Для забезпечення безперервності процесу виробництва і реалізації продукції необхідно досягти оптимального співвідношення оборотних коштів у сфері виробництва і обігу. При цьому підприємство зацікавлене у зменшенні оборотних коштів у сфері обігу за рахунок поліпшення системи постачання та раціональніших форм розрахунків [16].

Таблиця 1.2 – Узагальнення ознак оборотного капіталу

Автор	Ознака	Зміст оборотного капіталу за ознакою
К. С. Сурніна[19]	За принципом нормування	Нормовані; ненормовані.
	За джерелами формування	Зовнішні; внутрішні.
	За ліквідністю	Високоліквідні; швидколіквідні; низьколіквідні.
	За ступенем ризику	Мінімальний; малий; середній; високий.
	За видами	Сировина, матеріали, напівфабрикати; готова продукція; дебіторська заборгованість; грошові кошти та їх еквіваленти; та ін.
	За кругообігом	Початкові; функціонуючі; накопичені
	За характером участі в операційному процесі	Оборотні активи, які обслуговують виробничий цикл підприємства; оборотні активи, які обслуговують інвестиційну діяльність господарського товариства; оборотні активи, які обслуговують фінансовий цикл господарського товариства.
Н. Л. Марусяк [20]	В залежності від рівня варіювання у безперервному технологічному процесі	Є постійним та змінним.
	Залежно від ступеня ліквідності	Виступає у формі високоліквідних, середньоліквідних, низьколіквідних оборотних активів.
	Залежно від функціонального призначення	Розрізняють оборотний капітал у сферах виробництва, обігу та інвестицій залежно від участі оборотного капіталу в економічному процесі.
	Залежно від фінансового ризику	Формує групи високоризикованих, середньоризикованих та низькоризикованих оборотних активів.
	Залежно від участі оборотного капіталу в економічному процесі	Представлені: виробничими запасами, запасами незавершеного виробництва, готової продукції, дебіторською заборгованістю, поточними фінансовими інвестиціями, грошовими ресурсами.

Формування оборотного капіталу є ключовим елементом менеджменту підприємств, що безпосередньо впливає на їхню економічну стабільність і здатність до розвитку.

Ю. Бригхем описав наступні три варіанти політики формування оборотного капіталу підприємства:

1. «Спокійна» стратегія передбачає підтримку відносно високого рівня виробничих запасів, дебіторської заборгованості та грошових коштів, що супроводжується низьким рівнем ризику та прибутковості. Проте, щоб такий підхід дійсно забезпечував мінімізацію ризиків, підприємству важливо уникати простроченої (сумнівної) дебіторської заборгованості або звести її до мінімуму. Виробничі запаси мають бути середньої ліквідності, а їхній обсяг визначатися за науково обґрунтованими методиками. Крім того, підприємство повинно володіти хорошими перспективами для подальшого розвитку.

2. «Стримуюча» стратегія характеризується мінімізацією оборотного капіталу, що дозволяє отримати максимальний прибуток, але водночас супроводжується значним ризиком через низький рівень ліквідності підприємства. Зниження оборотного капіталу досягається шляхом оптимізації норм виробничих запасів, ефективного управління замовленнями, забезпечення своєчасної оплати відвантаженої продукції, що стає особливо складним в умовах насиченого ринку та кризи платіжної дисципліни. Також важливою є збалансованість грошових потоків від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, а також раціональне інвестування тимчасово вільних коштів.

3. «Помірна» стратегія є середнім варіантом, який у сучасних умовах господарювання українських промислових підприємств можна вважати доцільним. Цей підхід має бути спрямований на прискорення оборотності активів за допомогою вдосконалення нормування виробничих запасів, збільшення доходу від продажу продукції, а також ефективного управління високоліквідними активами та їхніми потоками [21].

Стосовно управління оборотним капіталом Кійосакі [22] наголошує на важливості оборотного капіталу для підтримки стабільного грошового потоку, як правильне управління оборотним капіталом призводить до покращення довгострокової прибутковості компаній, і що оборотний капітал є важливим показником фінансового стану компанії здоров'я та його

здатність вирішувати майбутні економічні виклики. Розробляючи це належне управління, Вільямсон [23] розглядає та обговорює питання оборотного капіталу та його впливу на повсякденне управління бізнесом, підкреслюючи, як управління оборотним капіталом може бути хорошим способом контролю над постачальниками та клієнтами. Крім того, він підкреслює, як оборотний капітал часто використовується як інструмент для посилення переговорної позиції на ринку, і робить висновок, що оборотний капітал є джерелом влади для компанії, а правильне управління оборотним капіталом є ключовим для підтримки та збільшення цієї влади.

Відзначимо, що в галузі формування оборотного капіталу промислових підприємств існує ряд ризиків, які слід обов'язково враховувати (рис 1.2).

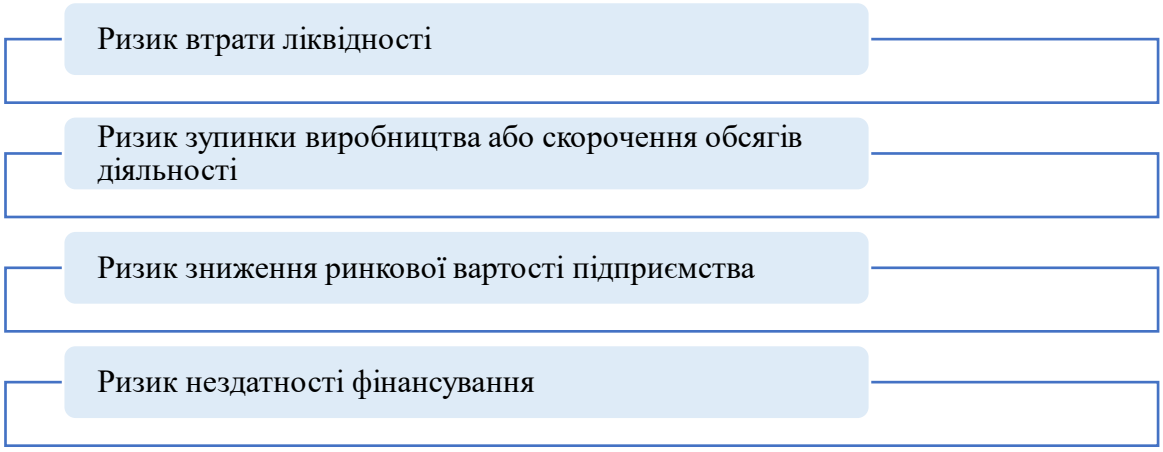

Рисунок 1.2 – Ризики у формуванні оборотного капіталу промислових підприємств

Ризик втрати ліквідності, зумовлений обсягом і структурою оборотного капіталу. Він потенційно несе в собі такі явища: недостатність коштів для забезпечення виробничої діяльності операційними активами та виконання зобов'язань, що може стати причиною банкрутства [25].

Основними факторами при ризику зупинки виробництва або скорочення обсягів діяльності виступають наявність залежалої готової

продукції на складах підприємства, відсутність розвинутої мережі збуту продукції, недостатність виробничих запасів або їхня невідповідність нормам технологічного процесу, відсутність замовлень з боку споживачів внаслідок недостатньої конкурентоспроможності продукції [26].

Ризик зниження ринкової вартості підприємства зазначає, що незважаючи на те, що в теорії фінансового менеджменту оборотний капітал приносить менший прибуток у порівнянні з необоротним, його вплив на формування ринкової вартості підприємства є більш значимим. Так, наявність залежалих товарів, завищеного обсягу сировини й матеріалів приводить до утворення зайвих оборотних активів, що хоч і збільшує балансову вартість майна промислового підприємства, але знижує його ринкову вартість. Недостатність вільного оборотного капіталу або його незбалансованість у часі є причиною зростання кредиторської заборгованості, що також знижує ринкову вартість підприємства [27].

Ризик нездатності фінансування наголошує, що дебіторська заборгованість, особливо прострочена, наявність залежалих виробничих запасів вимагають відповідних джерел покриття, у якості яких виступають короткострокова й довгострокова кредиторська заборгованість. У свою чергу, наявність у підприємства високої частки позикових джерел фінансування підвищує ризики втрати ліквідності або зниження рентабельності [28].

Таким чином, політика формування оборотного капіталу підприємства повинна забезпечувати пошук компромісу між ризиком втрати ліквідності й ефективністю функціонування та розвитку підприємства в умовах нестабільного ринкового середовища господарювання. Для досягнення зазначеного компромісу в теорії фінансового менеджменту розроблений ряд моделей фінансування оборотного капіталу.

Основні функції оборотного капіталу, які характеризують економічну категорію "оборотний капітал" продемантровані на рис 1.3.

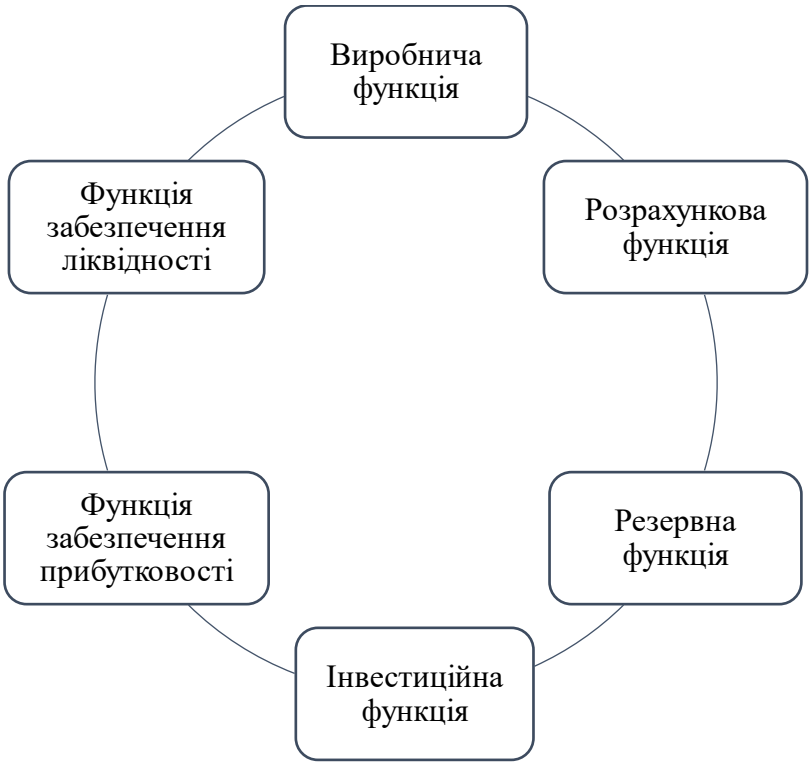

Рисунок 1.3 – Основні функції оборотного капіталу

Виробнича функція забезпечує безперервність виробничого процесу шляхом фінансування поточних потреб у сировині, матеріалах, комплектуючих, паливі, енергії тощо.Формування запасів готової продукції для забезпечення ритмічності реалізації та задоволення попиту споживачів.

Розрахункова функція забезпечує своєчасні розрахунки з постачальниками, підрядниками, працівниками, бюджетом та іншими контрагентами. Підтримання платоспроможності підприємства та його фінансової стійкості.

Резервна функція відповідає за створення резервів оборотних коштів для покриття непередбачених витрат та забезпечення безперебійної роботи підприємства в умовах нестабільності ринку або форс-мажорних обставин.

Інвестиційна функція забезпечує фінансування короткострокових інвестиційних проєктів, спрямованих на модернізацію виробництва, розширення асортименту продукції, освоєння нових ринків тощо.

Функція забезпечення прибутковості відповідає за ефективне використання оборотного капіталу дозволяє підприємству збільшити обсяг виробництва та продажів, знизити витрати та підвищити прибутковість.

Функція забезпечення ліквідності забезпечує підтримку оптимального рівня оборотних коштів забезпечує здатність підприємства своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання та зберігати платоспроможність.

Ці функції тісно пов'язані між собою та взаємодоповнюють одна одну. Ефективне управління оборотним капіталом має важливе значення для забезпечення фінансової стійкості, конкурентоспроможності та успішного розвитку підприємства.

Таким чином, можна дійти висновку, що оборотний капітал є ключовим фактором у функціонуванні підприємства, забезпечуючи безперебійну циклічну операційну діяльність і впливаючи на процес відтворення капіталу, який є основою комерційної діяльності. Управління оборотним капіталом є складним процесом, що вимагає швидких управлінських рішень стосовно грошових коштів, дебіторської заборгованості, а також спонукає до пошуку нових ринків збуту, нормування запасів готової продукції. Тому ефективне управління оборотним капіталом повинне ґрунтуватися на чітких принципах, що дозволить підприємству забезпечити нормативні показники ліквідності і платоспроможності.

1.2 Роль оборотного капіталу в економічній безпеці підприємства

Роль оборотного капіталу в економічній безпеці підприємства є критично важливою через його прямий вплив на фінансову стійкість та операційну ефективність компанії. Оборотний капітал охоплює кошти, які вкладені в оборот активів підприємства для забезпечення нормальної діяльності в процесі виробництва й продажу товарів і послуг. Основні

компоненти оборотного капіталу включають запаси, дебіторську заборгованість і грошові кошти, необхідні для оплати поточних зобов'язань.

На рис. 1.4 відображено основні аспекти ролі оборотного капіталу в економічній безпеці підприємства.

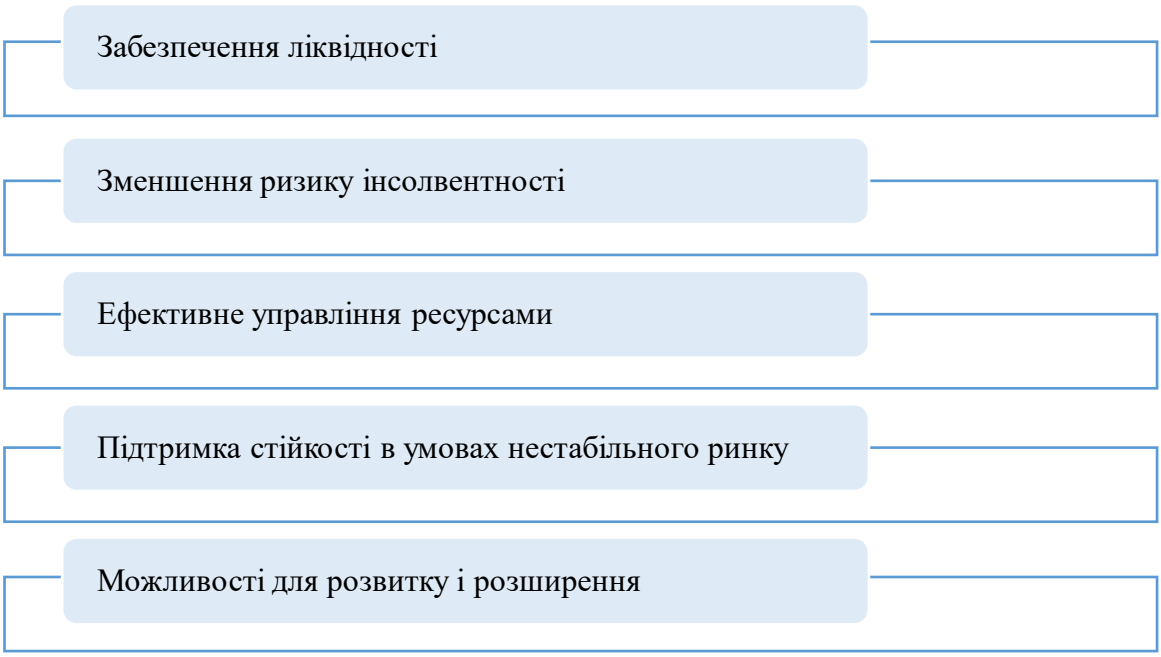

Рисунок 1.4 – Основні аспекти ролі оборотного капіталу в економічній безпеці підприємства

Оборотний капітал забезпечує підприємству необхідну ліквідність для покриття поточних витрат, виплати зарплат, закупівлю сировини та матеріалів. Недостатній оборотний капітал може призвести до простроченої виплати кредиторам або втрати можливостей для здійснення операцій.

Зменшення ризику інсолвентності говорить про те, що ефективне управління оборотним капіталом допомагає уникнути фінансових труднощів і зменшити ризик банкрутства підприємства. Через забезпечення достатньої ліквідності підприємство може вчасно виконувати свої фінансові зобов'язання.

Рівень оборотного капіталу дозволяє підприємству максимізувати використання своїх ресурсів. Це означає зменшення запасів, збільшення оборотності коштів і зниження часу перетворення активів у грошові кошти.

Підтримка стійкості в умовах нестабільного ринку дуже важлива у наш час. В умовах змін на ринку або економічних труднощів достатній оборотний капітал дозволяє підприємству уникнути перебоїв у постачанні сировини чи у взаємодії з партнерами.

Правильне управління оборотним капіталом відкриває можливості для інвестування в нові проєкти, розвиток бізнесу і підвищення конкурентоспроможності.

Важливо зазначити, що оборотний капітал впливає на добробут акціонерів, вартість фірми, конкурентоспроможність, ліквідність і прибутковість, і тому компанії, як правило, прагнуть мати добре керований оборотний капітал, оскільки будь-які зміни в рівень оборотного капіталу може бути критичним [29]. З іншого боку, різні дослідження підтверджують, що нижче управління ліквідністю може призвести до вищої позитивної прибутковості. За даними деяких авторів, тести показали, що поточний коефіцієнт здатності виплачувати короткострокові борги негативно впливає на рентабельність активів [30-31]. Також було виявлено, що поточний коефіцієнт негативно впливає на ринкову капіталізацію деяких компаній [32-33].

Загалом, оборотний капітал є одним із ключових чинників фінансової стабільності та економічної безпеки підприємства, забезпечуючи раціональне використання ресурсів і мінімізацію фінансових ризиків. Його грамотне управління має вирішальне значення для успішної роботи підприємства в умовах постійних змін бізнес-середовища. Оптимальний рівень оборотного капіталу відіграє важливу роль у підтримці стабільності фінансового стану підприємства. Оборотний капітал необхідний для забезпечення повсякденних операцій і виробничих процесів, включаючи грошові кошти та активи, які

легко перетворити на гроші, такі як складські запаси, готівка, дебіторська заборгованість та інші короткострокові фінансові ресурси.

Оптимальний рівень оборотного капіталу означає, що підприємство має достатній обсяг оборотних коштів для покриття поточних зобов'язань і забезпечення безперебійності виробничих процесів, не залишаючи зайвого капіталу, який може бути краще інвестований в інші активи. Ми виокремили деякі важливі аспекти оптимального рівня оборотного капіталу (рис. 1.5).

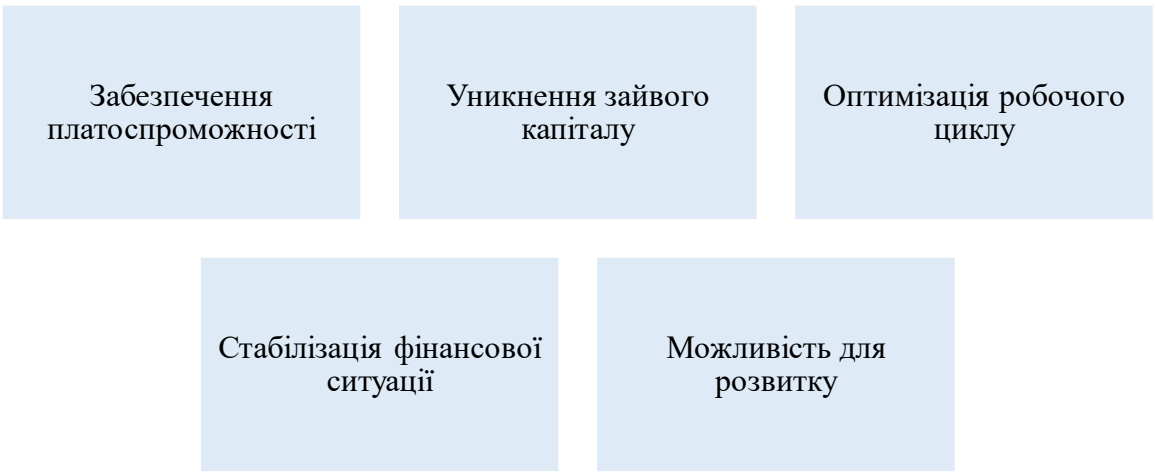

Рисунок 1.5 – Важливі аспекти оптимального рівня оборотного капіталу

Забезпечення платоспроможності говорить що, наявність достатніх грошових ресурсів дозволяє підприємству вчасно розраховуватися з постачальниками, погашати зобов'язання перед кредиторами і оплачувати заробітну плату працівникам.

Збільшення оборотного капіталу поза оптимальним рівнем може призвести до зайвих витрат на утримання запасів і збільшення витрат на обслуговування позик.

Оптимальний рівень оборотного капіталу дозволяє підприємству ефективно керувати робочим циклом, включаючи період між закупівлею сировини і продажем готової продукції.

Правильне управління оборотним капіталом забезпечує стабільність фінансового стану підприємства, що є важливим для забезпечення довгострокової успішної діяльності.

Відповідний рівень оборотного капіталу може дати підприємству можливість використовувати внутрішні ресурси для розширення бізнесу, інвестування у нові проєкти чи впровадження інновацій.

Загалом, оптимальний рівень оборотного капіталу допомагає підприємству ефективно використовувати свої фінансові ресурси, зменшує ризики недостатньої ліквідності або надлишкового капіталу, і сприяє стабільності і розвитку бізнесу в цілому.

У висновку можна зазначити, що роль оборотного капіталу у забезпеченні економічної безпеки підприємства є надзвичайно важливою. Оборотний капітал, який охоплює кошти, вкладені у поточну діяльність підприємства, має безпосередній вплив на фінансову стійкість і операційну ефективність компанії. Оптимальний рівень оборотного капіталу є ключовим для стабільності фінансового стану підприємства і дозволяє забезпечити неперервність виробничих процесів, уникнути зайвого капіталу та оптимізувати робочий цикл. Такий підхід сприяє стабільності і розвитку бізнесу в умовах мінливого середовища.

1.3 Методи управління оборотним капіталом

Управління оборотним капіталом варто розглядати не просто як окрему управлінську функцію, а як цілісну систему, яка перебуває у взаємозв’язку з внутрішніми та зовнішніми чинниками, а також із наслідками, що виникають

через ефективне або неефективне управління. Така система, побудована на основі конкретних методів, є невід'ємною частиною забезпечення ефективної роботи підприємства.

Відповідно до Господарського кодексу України, підприємства мають право самостійно планувати та організовувати свою діяльність, що включає вибір методів управління оборотним капіталом і контроль за його оптимальним розподілом та використанням. Однак із розширенням економічної свободи у виборі методів управління сучасні підприємства зіткнулися з новими викликами, зокрема через недостатній рівень контролю та аналізу [34].

З метою побудови ефективної системи управління оборотним капіталом необхідно застосовувати наступні методи (рис 1.6).

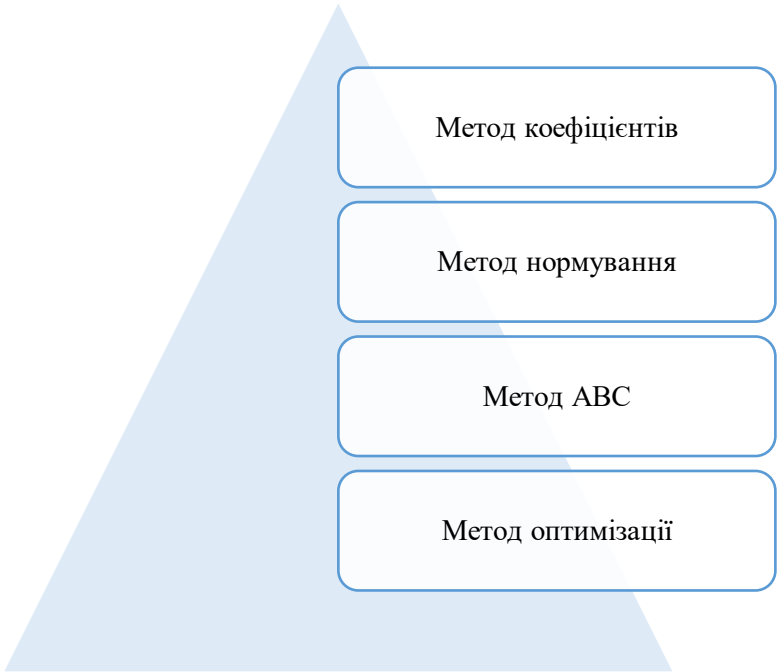

Рисунок 1.6 – Методи управління оборотним капіталом

Коефіцієнтний метод дозволяє визначити показники, що відображають стан оборотного капіталу, зокрема частку запасів, грошових коштів чи

дебіторської заборгованості в загальній структурі оборотного капіталу, а також обсяг сумнівної дебіторської заборгованості. Крім того, цей метод дає змогу оцінити стан джерел формування оборотного капіталу, враховуючи власні та зовнішні джерела фінансування, а також ефективність їх використання.

Серед найбільш поширених методів управління оборотним капіталом як у теорії, так і в практиці, особливе місце займає метод нормування. Він є єдиним методом, що регулюється на законодавчому рівні.

На практиці основними методами нормування оборотних коштів є метод прямого розрахунку, аналітичний (дослідно-статистичний) та коефіцієнтний метод. Вони застосовуються виключно до тієї частини оборотного капіталу підприємства, яка підлягає нормуванню, а саме: оборотних виробничих фондів, готової продукції на складі та відвантаженої продукції, за якою розрахункові документи ще не передані до банку.

В умовах обмежених ресурсів і високої конкуренції підприємство має чітко визначати пріоритетні та другорядні завдання, концентруючи зусилля на найбільш важливих напрямках. Це вимагає диференційованого підходу до управління елементами збутової діяльності, а також використання методичних інструментів, які допомагають визначити ключові аспекти збуту, зокрема пріоритетних клієнтів і цільові сегменти ринку.

Однією з таких методик є АВС-аналіз запасів підприємства. В основі методу АВС лежить так зване правило Паретто, відповідно до якого безліч керованих об’єктів поділяється на дві неоднакові частини (80/20). Згідно з цим методом всю номенклатуру запасів залежно від їх цінності (від витрат) поділяють на 3 групи – А, В, С за їх питомою вагою в загальних витратах на придбання [35].

Група А – найбільш цінні запаси з погляду вартості, але використовуються в малих кількостях (в зарубіжній практиці ці види сировини складають 50% у загальній структурі витрат на виробництво продукції).

Група В – запаси середньої вартості та середньої кількості використання у виробничому процесі (частка цієї групи сировини перевищує 25% закупівель).

Група С – різноманітний асортимент запасів, які мають незначну вартість у грошовому вираженні.

В управлінні товарно-матеріальними запасами найбільша увага приділяється сировині групи А, меншою мірою – групам В і С. Оскільки витрати на сировину та матеріали складають найбільшу частину собівартості продукції, вітчизняним підприємствам доцільно проводити АВС-аналіз цього елемента витрат. Метод АВС дозволяє промисловим підприємствам шукати резерви зниження собівартості у розрізі окремих центрів затрат, інвестиційних проєктів або видів продукції. АВС-контроль допомагає концентрувати увагу і зусилля на тих напрямках, де очікується максимальна віддача [36].

Для оптимізації запасів також використовується метод XYZ, який класифікує сировину залежно від рівномірності їх споживання у виробництві.

Оптимізація оборотного капіталу передбачає вибір найефективнішого варіанту його прогнозованого обсягу, що забезпечить досягнення максимального результату. Це включає раціоналізацію розмірів окремих складових оборотного капіталу, таких як запаси, дебіторська заборгованість і грошові кошти. Зокрема, процес оптимізації охоплює аналіз і планування балансу між власними та позиченими оборотними активами, визначення потреби в кредитах і позиках, а також детальне планування потреб у кожному елементі оборотного капіталу для покриття матеріальних витрат і забезпечення виплат заробітної плати.

Оптимізація оборотного капіталу — це вибір з усіх можливих варіантів прогнозованого обсягу оборотного капіталу найкращого, який сприятиме досягненню максимального ефекту [37].

Оптимізація структури оборотного капіталу грунтується на оптимізації розміру кожного окремого елементу, а саме: запасів, боргів дебітора та грошових коштів, що є на рахунках підприємства і передбачає:

– аналіз і планування співвідношення власних і позичених оборотних активів;

– планування потреби в кредитах і позиках;

– аналіз і планування потреби в окремих частинах оборотного капіталу, що забезпечують матеріальні витрати й оплату праці [38].

У теорії оборотного капіталу застосовуються також моделі оптимізації виробничих запасів і грошових коштів підприємства, що передбачає вибір найкращого варіанту прогнозованого обсягу відповідних складових оборотного капіталу з усіх можливих, для досягнення максимального ефекту [39].

Побудова системи управління оборотними активами має базуватися на всіх існуючих методах, які необхідно об’єднати та синтезувати для взаємного доповнення. Це забезпечить не лише комплексний, але й гнучкий механізм формування, оптимізації та поповнення оборотних коштів. Оборотний капітал є основою для оборотних активів, які приносять прибуток підприємству. Трансформуючись в оборотні активи, оборотний капітал забезпечує кругообіг діяльності підприємства.

Висновки до розділу 1

Оборотний капітал є ключовою частиною фінансових ресурсів підприємства, яка охоплює всі поточні активи, задіяні в операційній діяльності. Відмінними рисами оборотного капіталу є висока ліквідність, мобільність і короткостроковий характер. До його складу входять такі елементи, як запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти та короткострокові фінансові інвестиції. Важливим аспектом оборотного капіталу є здатність швидко трансформуватися у грошові кошти, що забезпечує фінансову стабільність і платоспроможність підприємства.

Оборотний капітал відіграє ключову роль у гарантуванні економічної безпеки підприємства, підтримуючи безперервність виробничих процесів та ефективну роботу навіть у нестабільних ринкових умовах. Належний рівень оборотного капіталу дозволяє своєчасно виконувати фінансові зобов’язання перед постачальниками, працівниками та іншими контрагентами, знижуючи ризик виникнення фінансових труднощів. Таким чином, управління оборотним капіталом має прямий вплив на фінансову стійкість, ліквідність і платоспроможність підприємства.

Існують різні методи управління оборотним капіталом, що включають оперативне планування, контроль та аналіз його складових. До основних методів належать: метод коефіцієнтів, метод нормування, метод АВС, метод оптимізації.

Вибір конкретних методів управління оборотним капіталом залежить від специфіки діяльності підприємства, його фінансового стану та ринкових умов. Ефективне управління оборотним капіталом сприяє підвищенню фінансової ефективності та конкурентоспроможності підприємства.

2 АНАЛІЗ ПОТОЧНОГО СТАНУ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ПАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ»

2.1 Організаційна структура ПАТ «Запоріжсталь»

Публічне акціонерне товариство ПАТ «Запоріжсталь» – одне з найбільших промислових підприємств України, продукція якого відома і користується попитом як на внутрішньому ринку, так і в багатьох країнах світу.

Підприємство у своїй діяльності керується чинним законодавством України, Статутом, (Додаток А), а також внутрішніми правилами, регламентами та іншими локальними актами підприємства. Товариство зареєстроване в Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України. ПАТ «Запоріжсталь» має Кодекс етики (Додаток Б).

ПАТ «Запоріжсталь», як і будь-яке інше підприємство, реалізує власну облікову політику. Воно має організаційну структуру, яка визначає набір і розподіл персоналу, а також формування штатного розпису.

На підприємстві діє Інтегрована система менеджменту (ІСМ), що охоплює якість, охорону праці, екологію та енергоефективність і відповідає вимогам міжнародних стандартів ISO 9001, ISO 14001, ISO 45001 та ISO 50001. Сертифікація за цими стандартами підтверджує досягнення підприємством стабільних покращень у виробництві агломерату, чавуну, сталевих слябів із вуглецевих, низьколегованих та легованих сталей, гарячекатаного й холоднокатаного прокату в рулонах і листах, сталевої стрічки, гнутих профілів, жерсті, а також кисню, азоту й інертних газів.

Інтегрована система менеджменту орієнтована на задоволення потреб і очікувань споживачів, співробітників, громадськості та органів влади, водночас спрямована на підвищення довгострокової конкурентоспроможності підприємства.

Пріоритетними завданнями в цьому напрямку є виробництво високоякісної продукції при забезпеченні безпечних умов праці персоналу, мінімізації впливу на навколишнє середовище, захист здоров'я населення, яке проживає в регіоні діяльності підприємства, та підвищення енергоефективності.

На ПАТ «Запоріжсталь» розроблена та реалізується програма підвищення ефективності, модернізації виробництва, покращення умов праці та підвищення рівня промислової безпеки. Підприємство демонструє зростання обсягів виробництва, підвищення ефективності роботи та зниження собівартості продукції, досягаючи беззбиткової діяльності.

Компанія активно впроваджує екологічну модернізацію своїх виробничих потужностей, виконуючи природоохоронні заходи в рамках тристоронньої угоди із Запорізькою обласною радою та Міністерством екології та природних ресурсів України.

ПАТ «Запоріжсталь» є одним із провідних виробників сталі в Україні, з великими обсягами експорту та значними податковими відрахуваннями. Діяльність компанії охоплює виробництво та реалізацію агломерату, чавуну, сталі, феросплавів, металоконструкцій, а також гарячого і холодного прокату з різних видів сталі.

Проєктні потужності підприємства дозволяють випускати близько 6,3 млн. тонн агломерату, 4,2 млн. тонн чавуну, 4,07 млн. тонн сталі, приблизно 3,7 млн. тонн гарячого прокату та 1,2 млн. тонн холодного прокату щороку [40 – 44].

Головні споживачі продукції - це виробники зварних труб, автомобільної і сільськогосподарської техніки, а також виробники побутової техніки в Україні та за кордоном.

У ПАТ «Запоріжсталь» впроваджується програма, спрямована на підвищення продуктивності та модернізацію виробництва, зниження витрат на виробництво та покращення екологічної ситуації на території. Основними цілями ПАТ «Запоріжсталь» є виробництво високоякісної продукції за

дотримання безпечних умов праці для персоналу, мінімізація впливу на природні ресурси, охорона здоров'я місцевого населення, підвищення рівня енергоефективності.

В останні роки спостерігається стійка тенденція зростання обсягів виробництва продукції та покращення економічних показників діяльності підприємства. Основними факторами, що сприяють зростанню обсягів виробництва, є:

– висока кваліфікація та досвід інженерів і робітників підприємства;

– ефективна експлуатація металургійних агрегатів та обладнання;

– розробка та впровадження власних «ноу-хау»;

– удосконалення структури управління.

Кадровий потенціал підприємства дозволяє вирішувати технологічні завдання будь-якої складності та швидко реагувати на потреби виробництва та ринку. Організаційна структура ПАТ «Запоріжсталь» складається з численних підрозділів.

На ПАТ «Запоріжсталь» застосовується лінійно-функціональна організаційна структура, яка характеризується великою кількістю горизонтальних і вертикальних зв'язків та незначною участю нижчих рівнів управління у прийнятті рішень.

Підприємство входить до складу холдингової компанії «Метінвест». Кількість персоналу на 01.01.2023 складає 8 560 осіб. Поточною діяльністю підприємства керує в.о. генерального директора – Роман Степанович Слободянюк.

Динаміка чисельності працівників та фонду оплати праці наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Аналіз чисельності працівників та фонду оплати праці на ПАТ «Запоріжсталь» за 2021 – 2023 рр. [42 – 44]

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Чисельність штатних працівників, чол.	10 255	9 305	8 560
Фонд оплати праці, тис. грн.	2 957 008	2 243 082	3 279 104

Представимо в графічному вигляді чисельність працівників та фонд оплати праці за 2021-2021 роки (рис 2.1 та рис. 2.2).

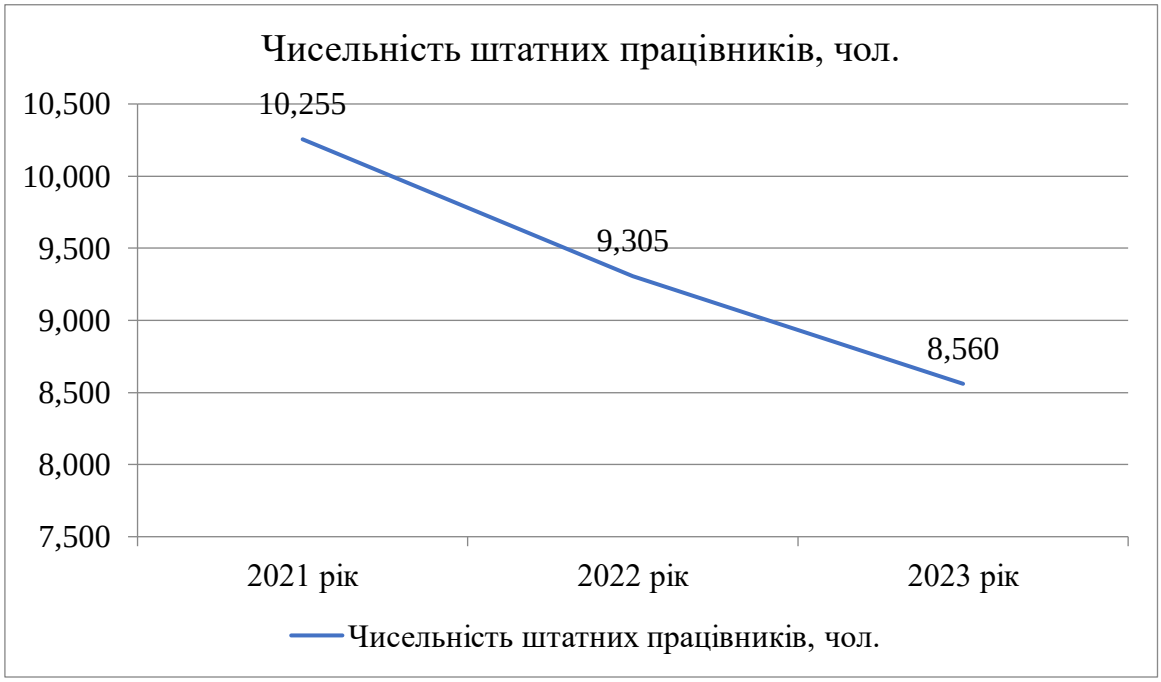

Рисунок 2.1 – Чисельність працівників за 2021-2023 рр.

За період 2021-2023 років на ПАТ «Запоріжсталь» спостерігається значне зменшення чисельності штатних працівників: з 10 255 осіб у 2021 році до 8 560 осіб у 2023 році. Основними причинами цього є плинність кадрів та обмеження на прийом нових робітників.

Незважаючи на зменшення чисельності працівників, фонд оплати праці за цей період збільшився з 2 957 008 тис. грн у 2021 році до 3 279 104 тис. грн у 2023 році. Це збільшення зумовлене зростанням середньої заробітної плати,

що підвищилася на 10,1% у 2023 році. Причини зростання середньої заробітної плати включають підняття рівня заробітної плати при тарифікації на 6%, компенсацію невикористаних відпусток на 0,84% та зниження об'ємів виробництва товарної продукції.

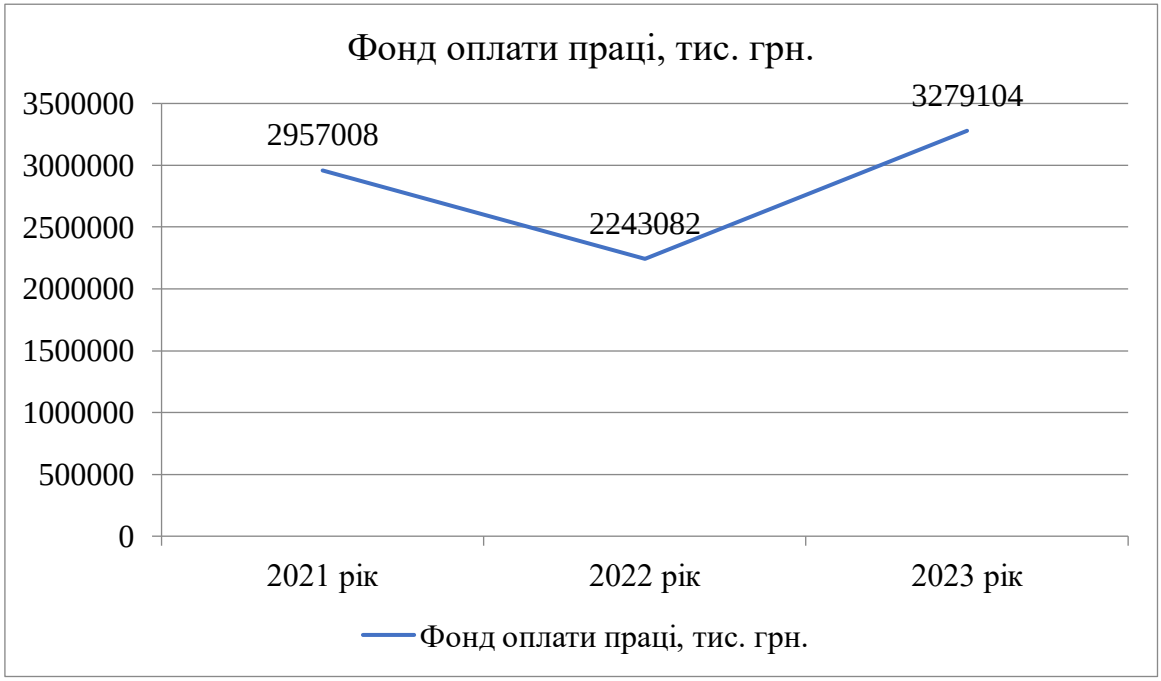

Рисунок 2.2 – Фонд оплати праці 2021-2023 рр

Таким чином, ПАТ «Запоріжсталь» у 2021-2023 роках здійснювало оптимізацію штату та підвищувало заробітні плати, що дозволило зберегти мотивацію та компенсаційні виплати для залишених працівників на високому рівні, незважаючи на зниження обсягів виробництва.

Для глибшого розуміння причин змін у чисельності працівників та фонді оплати праці на ПАТ «Запоріжсталь», важливо розглянути організаційну структуру підприємства. Ефективність функціонування підприємства значною мірою залежить від того, як сформована його організаційна структура, яка визначає розподіл функцій, обов'язків та повноважень між різними підрозділами та працівниками.

На рис. 2.3. відображено загальну організаційну структуру.

Рисунок 2.3 – Організаційна структура ПАТ «Запоріжсталь»

Дирекція з технології та якості" зазвичай є підрозділом в організації, який відповідає за впровадження та підтримку технологічних процесів і стандартів якості. Основні обов'язки цього підрозділу: розробка та впровадження технологій, контроль якості, інновації та дослідження, навчання та розвиток персоналу.

Система логістики на підприємстві представлена дирекцією з логістики та транспорту, до складу якої входять управління залізничним транспортом та управління автотранспортом.

Дирекція з виробництва відіграє ключову роль в організаційній структурі ПАТ «Запоріжсталь». Вона відповідає за планування, організацію

та контроль усіх виробничих процесів на підприємстві. Основними функціями цієї дирекції є забезпечення безперебійного виробництва продукції, підвищення ефективності виробничих процесів та дотримання стандартів якості.

Дирекція з інжинірингу відіграє важливу роль у забезпеченні технічної підтримки та розвитку виробничих процесів на ПАТ «Запоріжсталь». Вона відповідає за розробку та впровадження нових технічних рішень, модернізацію обладнання та забезпечення технічного обслуговування. Зміни, впроваджені цією дирекцією, впливають на оптимізацію чисельності працівників та зростання фонду оплати праці, що сприяє підвищенню ефективності та конкурентоспроможності підприємства.

Дирекція зі збуту є одним із ключових підрозділів ПАТ «Запоріжсталь», від якого залежить успішність реалізації продукції та фінансові результати підприємства. Вона відповідає за розробку та реалізацію стратегії збуту, управління відносинами з клієнтами, а також за аналіз ринку та маркетингові заходи, спрямовані на підвищення продажів.

Комерційна дирекція є важливим ланцюжком в структурі ПАТ «Запоріжсталь», забезпечуючи ефективний продаж продукції та підвищуючи конкурентоспроможність підприємства на ринку, відповідаючи за управління комерційною стратегією підприємства, забезпеченням продажів та маркетингу.

Дирекція з персоналу відіграє критичну роль у забезпеченні ефективного управління людським капіталом у ПАТ «Запоріжсталь». Її стратегічні рішення направлені на забезпечення високої продуктивності праці, залучення та розвиток талановитих співробітників і збереження їхньої мотивації, що впливає на загальні показники підприємства.

Фінансова дирекція є ключовим підрозділом у структурі ПАТ «Запоріжсталь», відповідаючи за управління фінансовими ресурсами, облік і звітність, фінансовий аналіз і стратегічне планування. Дирекція відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової стійкості та ефективного управління

ресурсами підприємства. Її стратегічні рішення спрямовані на забезпечення фінансової стабільності, максимізацію доходів та ефективне управління капіталом, що впливає на загальні результати підприємства і умови працівників.

Дирекція з безпеки відіграє критичну роль у забезпеченні безпеки працівників та виробничих процесів на підприємстві ПАТ «Запоріжсталь». Її діяльність спрямована на зменшення ризиків та підвищення рівня безпеки, що є важливим фактором для ефективності роботи підприємства і добробуту його працівників.

Дирекція з охорони праці, промислової та техногенної безпеки є важливим ланцюжком у системі управління безпекою на підприємстві ПАТ «Запоріжсталь». Її професійність і ефективність у виконанні завдань забезпечують безпечні умови праці для всіх працівників і сприяють стабільному функціонуванню виробничих процесів.

Також на підприємстві діють три самостійні управління (рис 2.4).

Рисунок 2.4 – Самостійні управління ПАТ «Запоріжсталь»

Юридичне управління у ПАТ "Запоріжсталь" включає декілька ключових відділів, які забезпечують правову підтримку різних аспектів діяльності компанії. Головне завдання юридичного управління - забезпечення правової стабільності та безпеки в усіх аспектах діяльності підприємства. Це

важливо для зменшення ризиків, забезпечення відповідності законодавству і захисту інтересів компанії в умовах господарської діяльності [45].

Управління справами адміністрації в ПАТ "Запоріжсталь" складається з відділу організації діловодства, протокольного відділу та представництва ПАТ "Запоріжсталь" у м. Києві. Ці підрозділи забезпечують ефективне функціонування генерального директора, дирекцій та інших ключових відділів ПАТ "Запоріжсталь", забезпечуючи єдиний порядок ведення діловодства і координацію діяльності представництва у Києві.

Основними завданнями підрозділу «управління корпоративних комунікацій» є: формування та реалізація комунікаційної, інформаційної та рекламної політики підприємства з метою створення позитивного іміджу підприємства та спрямовану на досягнення стратегічних цілей та задач ПАТ «Запоріжсталь»

У результаті аналізу теоретичних та практичних аспектів ефективності роботи підприємства, проведених досліджень, вивчення умов, при яких працює ПАТ «Запоріжсталь» можна зробити висновок, що результативність роботи підприємства підвищилася, про що свідчить збільшення в 2023 році в порівнянні з 2021 прибутку від реалізації продукції.

2.2 Аналіз господарської діяльності ПАТ «Запоріжсталь»

ПАТ "Запоріжсталь" відіграє значну роль у економіці України як один з найбільших виробників сталі та металопродукції. Аналіз його господарської діяльності є актуальним завданням з точки зору ефективності управління, фінансової стійкості та конкурентоспроможності на ринках. Ми пропонуємо зосередитися на ключових аспектах функціонування ПАТ "Запоріжсталь", включаючи фінансові показники, стратегічні напрямки розвитку та вплив на регіональну економіку.

Аналіз господарської діяльності ПАТ "Запоріжсталь" в контексті його впливу на регіональну економіку і конкурентоспроможність не може обійти уваги значення експортної стратегії компанії. Експорт відіграє важливу роль у забезпеченні сталого розвитку підприємства, розширенні його географії впливу та збільшенні обсягів виробництва. Активний експортний підхід дозволяє не лише забезпечувати нові ринки збуту, але й зміцнювати позиції на вже існуючих, що є важливим фактором для стабільності і розвитку ПАТ "Запоріжсталь" у міжнародному масштабі.

Загальна сума експорту становить 28 240 402 тис. грн. Частка експорту в загальній сумі реалізації становить 60,74%. Основні ринки продукції ПАТ «Запоріжсталь» це внутрішній ринок 29,37%; Європа 14,08%; Туреччина 13,91%; СНД 12,71%; Африка 9,14%; Америка 6,23%; 45 Ближній Схід 5,75%; Азія 5,75%, та інші. Основними клієнтами на внутрішньому ринку є: ТОВ «Метінвест СМЦ«; ТОВ «МД Істейт»; ТОВ «ЗЛМЗ»; ПрАТ «ММК ім. Ілліча» та інші [40 – 44].

Структура продажів продукції за географічним критерієм у відсотках представлена на рис. 2.5

Основна частина продукції ПАТ "Запоріжсталь" реалізується на міжнародних ринках, що дозволяє компанії отримувати відшкодування ПДВ від держави. Це забезпечує додаткові фінансові ресурси для господарської діяльності, позитивно впливаючи на ефективність роботи підприємства.

Попри уповільнення зростання світового попиту, спричинене невизначеністю на ринку сталевої продукції та сировини, торговельною напругою і геополітичними факторами, які впливають на інвестиції та торгівлю, деякі промислові галузі, зокрема будівництво, залишаються стабільними. Наприклад, у Європі ключовим драйвером попиту на сталь стає цивільне будівництво, що стимулюється інвестиціями в розвиток енергетичної, транспортної та комунікаційної інфраструктури.

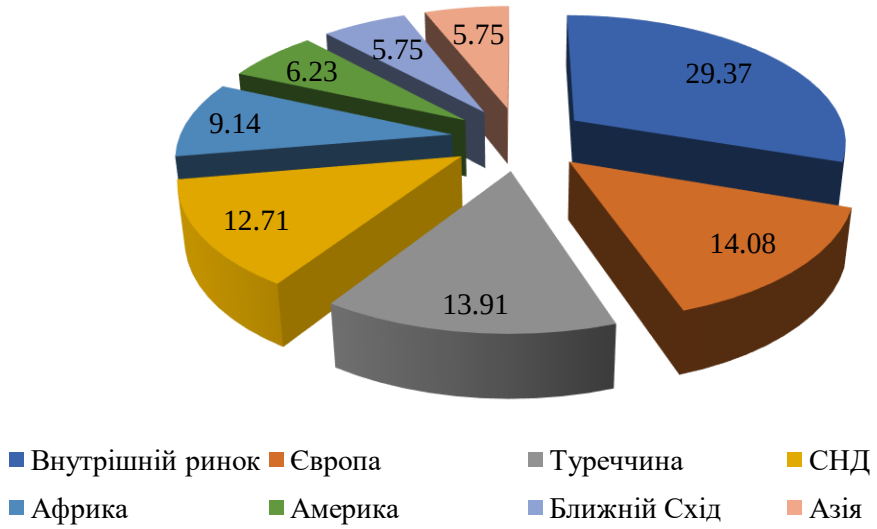

Рисунок 2.5 – Структура ринків збуту продукції ПАТ «Запоріжсталь»

У період довоєнного часу, підтримка вітчизняних галузей та споживачів металопродукції призвела до збільшення попиту на сталь на внутрішньому ринку. Більша частина продукції ПАТ "Запоріжсталь" експортується, проте нестабільність політичної ситуації в країні, економічна ситуація в світі та окремих регіонах (введення антидемпінгових мит на прокат у країнах Індонезія, Таїланд, США, Мексика, Бразилія, Канада, Індія, Пакистан та країни ЄС), а також заходи з обмеження імпорту продукції в країнах-споживачах металопродукції (встановлення мит на прокат у Туреччині та Тайвані), можуть призвести до ризику зниження обсягу поставок продукції та цін ПАТ "Запоріжсталь" [40 – 41].

Аналізуючи господарську діяльность ПАТ "Запоріжсталь", важливо зазначити, що основними виробничими одиницями компанії є її металургійні заводи та виробничі потужності, які забезпечують високоякісне виробництво сталі та металопродукції. Інноваційні технології, впроваджені на цих підприємствах, не лише підвищують продуктивність, але й зменшують вплив на довкілля, що є важливим аспектом у сучасній індустрії. Дослідження діяльності цих одиниць дає можливість краще зрозуміти стратегічні напрямки розвитку компанії та її потенціал на міжнародному ринку.

Основні виробничі одиниці ПАТ «Запоріжсталь» проілюстровані на рис 2.6.

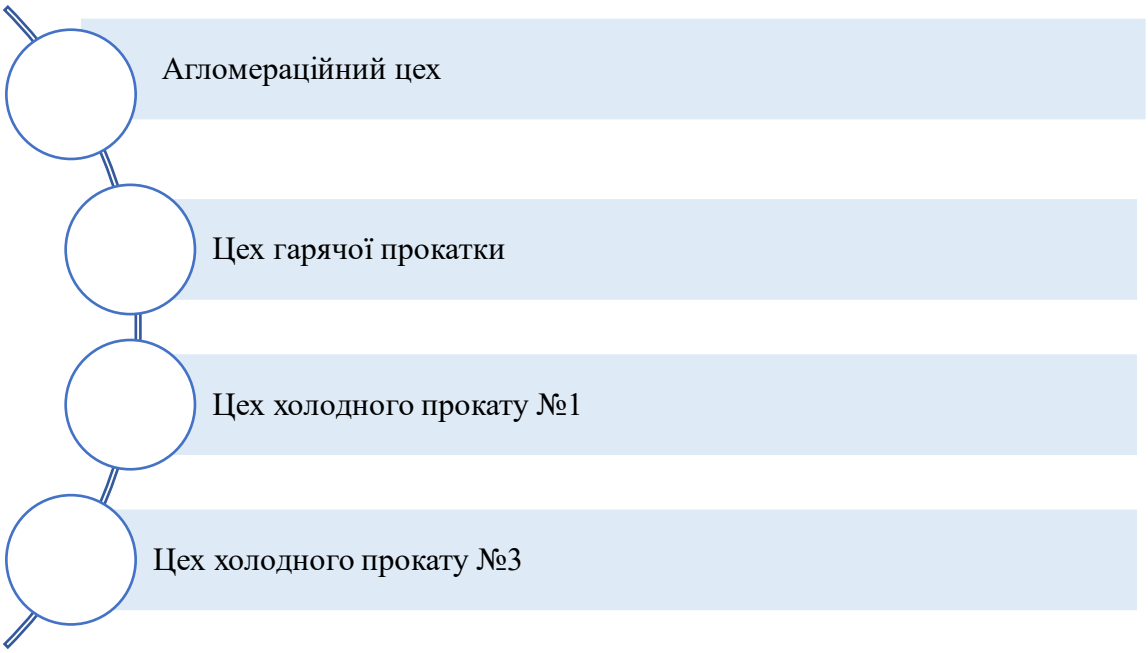

Рисунок 2.6 – Основні виробничі одиниці ПАТ «Запоріжсталь»

В агломераційному цеху підприємства виробляється основний залізорудний агломерат, при цьому майже всі виробничі процеси автоматизовані. На чотирьох доменних печах щорічно виплавляється 2,5 млн тонн високоякісного чавуну, який використовується для виготовлення сталі, великогабаритного чавунного литва та товарного чавуну в чушках.

У мартенівському цеху діє дев’ять печей об’ємом від 250 до 500 тонн, із загальною виробничою потужністю 3,3 млн тонн сталі на рік. Сталь виплавляється за скрап-рудним методом із використанням рідкого чавуну, а мартенівські печі працюють на природному газі. Для підвищення ефективності плавлення застосовується кисень, а в процесі продувки сталі використовується аргон. Виробляється сталь різної якості, зокрема маловуглецева та середньовуглецева конструкційна.

Низьколеговану сталь розливають у важкі зливки масою до 20 тонн, які застосовуються для виготовлення листового прокату [41 – 44]. Далі ці зливки прокочуються на стані "1150" у сляби з вуглецевої, легованої та нержавіючої сталі. Сляби мають товщину 100–200 мм, ширину 1000–1520 мм і довжину 1800–4700 мм. У гарячому стані вони передаються на широкосмуговий стан гарячої прокатки для подальшої обробки у листовий прокат.

Цех гарячої прокатки тонкого листа використовує спеціалізоване обладнання для поставки продукції у вигляді аркушів та рулонів ширини від 1000 до 1500 мм. Технологічний процес на обладнанні для гарячої прокатки "1680" дозволяє виробляти полоси з товщиною від 2,0 до 7,0 мм та шириною від 1000 до 1500 мм, з масою рулону до 16,0 тонн. За допомогою трьох агрегатів для формування профілів виробляється понад 1500 різновидів кутників, швелерів та спеціальних фасонних профілів з вуглецевої сталі, низьколегованої та нержавіючої сталі, з товщиною стінок від 1,0 до 8,0 мм та шириною від 1450 мм.

В цеху холодного прокату № 1 на лінії виготовлення, що складається з чотирьох безперервних одноклітєвих станів «1680», двох реверсивних станів «1680» та «1200», двадцятивалкового стану «1700» та двох безперервних вузькосмугових чотирьохклиттєвих станів «450» та «650», виробляється холоднокатаний лист, смуги та стрічки з вуглецевої, низьколегованої, легованої та нержавіючої сталі. У цеху є обладнання для пресування, поперечного та поздовжнього різання, що дозволяє виробляти холоднокатаний прокат товщиною від 0,2 до 2,0 мм, шириною від 10 до 1500 мм та довжиною листа до 4000 мм, а також рулони вагою до 14,0 тонн.

Цех холодного прокату № 3 обладнаний унікальним станом з кодовою позначкою «2800», який призначений для виготовлення великогабаритного холоднокатаного листа товщиною від 1,5 до 5,5 мм, шириною від 1000 до 2300 мм і довжиною до 4500 мм з вуглецевих, легованих та нержавіючих сталей. В цьому цеху функціонує спеціалізоване підрозділ, який займається

виробництвом шліфованих та полірованих листів і стрічок з нержавіючої сталі [40 – 41].

Аналізуючи господарської діяльності ПАТ "Запоріжсталь", важливо звернути увагу на аспекти ліквідності компанії. Оцінка ліквідності дозволяє зрозуміти, наскільки ефективно управління фінансами і забезпеченням оборотних коштів в компанії. Високий рівень ліквідності є ключовим для забезпечення фінансової стабільності та можливості швидко реагувати на зміни у внутрішньому і зовнішньому середовищі. Аналіз ліквідності допоможе зрозуміти, як підприємство забезпечує себе необхідними фінансовими ресурсами для збалансованого розвитку і виконання своїх стратегічних цілей.

Ліквідність означає здатність підприємства перетворювати свої активи в грошові кошти для своєчасного покриття всіх необхідних платежів. При аналізі ліквідності варто оцінювати не тільки поточні суми ліквідних активів, але й прогнозувати майбутні зміни ліквідності. Незадовільний стан ліквідності підприємства проявляється тоді, коли потреба в коштах перевищує реальні надходження [46].

Проведемо аналіз ліквідності підприємства за 2021- 2023 роки (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Аналіз ліквідності ПАТ «Запоріжсталь»

№ п/п	Показники ліквідності	Формула розрахунку	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023
1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Ф.1(р.220+230+240)/ ф.1р.620	0,019	0,033	0,021
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Ф.1(р.260-Σ(р.100-140))/ф.1р.620	0,288	0,224	0,455
3	Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	Ф.1р.260/ф.1р.620	0,515	0,586	0,791
4	Власний оборотний капітал	Ф.1(р.260-р.620)	-2850107	-2730741	-1924835

Аналіз ліквідності ПАТ «Запоріжсталь» вказує на негативну динаміку в діяльності підприємства.

Коефіцієнт покриття показує, що на 1 грн поточних зобов'язань припадає лише 0,791 грн оборотних активів, що не відповідає нормативному значенню (>1). Отже, підприємство недостатньо платоспроможне, оскільки його загальні активи перевищують поточні зобов'язання, і воно не може своєчасно погасити свої платіжні зобов'язання.

Згідно з даними (табл. 2.2), коефіцієнт швидкої ліквідності показує, що на 1 грн. поточних зобов'язань припадає лише 0,455 грн поточних активів, що свідчить про недостатню забезпеченість обіговими коштами. Цей коефіцієнт визначає, скільки одиниць найбільш ліквідних активів припадає на одиницю термінових пасивів. На ПАТ «Запоріжсталь» цей показник становив на початок 2022 року 0,224, а у 2023 році – 0,455, що на 0,5 більше порівняно з попереднім роком.

Показник власного оборотного капіталу свідчить про те, що у 2023 році ПАТ «Запоріжсталь» не спроможний сплатити свої поточні зобов’язання, оскільки цей показник склав -1 924 835,000 тис. грн, і його зниження негативно характеризує діяльність підприємства.

Показники рентабельності більш повно, ніж прибуток, відображають результати господарювання, оскільки їх величина показує співвідношення ефекту з вкладеним капіталом або спожитими ресурсами. Їх використовують для оцінки діяльності підприємства та як інструмент в інвестиційній політиці та ціноутворенні.

Рентабельність як показник дає уявлення про достатність прибутку порівняно з іншими показниками, що впливають на виробництво, реалізацію і загалом на фінансово-господарську діяльність підприємства [47].

Аналізуючи рентабельність оборотного капіталу, підприємство може визначити його відповідність стратегії підприємства. Це дозволяє підприємству орієнтуватися на найбільш прибуткові галузі та види діяльності [48].

Проведемо аналіз рентабельності підприємства (табл. 2.3), який характеризує ефективність роботи підприємства в цілому та прибутковість різних напрямків діяльності (операційної, фінансової, інвестиційної). Збільшення коефіцієнта рентабельності активів на 0,554 свідчить про ефективну роботу ПАТ «Запоріжсталь» у 2023 році.

Збільшення коефіцієнта рентабельності власного капіталу свідчить про те, що у 2022 році на ПАТ «Запоріжсталь» на 1 грн прибутку припадало 13 коп. власного капіталу, тоді як у 2023 році цей показник зріс до 13 грн 24 коп. Позитивним показником є також зростання коефіцієнта рентабельності діяльності у 2023 році на 13,7%.

Таблиця 2.3 – Аналіз рентабельності ПАТ «Запоріжсталь»

№ п/п	Показник	Норм. знач.	Формула розрахунку	2021 р.	2022 р.	2023 р.
1	Коефіцієнт рентабельності активів	>0, збільш.	ф.2р.220 або р.225/ ф.1(р.280(гр.3) +р.280(гр.4)) /2	0,006	0,059	0,631
2	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	>0, збільш.	ф.2р.220 або р.225/ ф.1(р.380(гр.3) +р.380(гр.4)) /2	0,001	0,131	13,24
3	Коефіцієнт рентабельності діяльності	>0, збільш.	ф.2р.220 або р.225/ ф.2 р.035	-6,308	2,692	16,373

Отже, можна зробити висновок, що в цілому ПАТ «Запоріжсталь» є рентабельним і показує позитивні зміни у своїй діяльності з 2023 року. Негативна динаміка у 2021-2022 роках була ознакою викликів із зовнішнього середовища або внутрішніх факторів, які впливали на підприємство. Однак успішне вирішення цих проблем і покращення ефективності управління дозволили підприємству знову стати на шлях до стабільності і зростання.

Проведемо аналіз платоспроможності підприємства (табл. 2.4).

Зростання коефіцієнта автономії (платоспроможності, фінансової незалежності) свідчить про зменшення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Значення коефіцієнта 0,47 у 2023 році

означає, що 47% активів підприємства сформовані за рахунок власних коштів, що покращує фінансову стійкість ПАТ «Запоріжсталь» у порівнянні з 2022 роком, коли цей показник становив 0,43.

Таблиця 2.4 – Аналіз платоспроможності ПАТ «Запоріжсталь»

Показники	Формула розрахунку	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	Власний капітал / Активи	0,465	0,432	0,470
Коефіцієнт фінансової залежності	Активи / Власний капітал	2,149	2,313	2,127
Коефіцієнт заборгованості	Позикові кошти / Активи	0,484	0,509	0,485
Відношення довгострокових кредитів до капіталізації	Довгострокові кредити / Капіталізація	0,090	0,093	0,136
Відношення довгострокових кредитів до власного капіталу	Довгострокові кредити / Власний капітал	0,110	0,117	0,172
Відношення заборгованості до власного капіталу	Позичені кошти / Власний капітал	1,040	1,177	1,031

Як видно з табл. 2.4, зростання збитків у 2022 році було зумовлене приведенням фінансової звітності у відповідність до міжнародних стандартів та одноразовими нарахуваннями резервів, а також негативними тенденціями на ринках металопрокату. Через несприятливі цінові фактори та структуру ринків збуту підприємство у 2022 році недоотримало дохід від реалізації продукції в розмірі 2,187 млн. грн.

В умовах світової кризи та дефіциту оборотних коштів підприємства продовжує впроваджувати заходи з посиленої економії витрат та енергозбереження, а також веде переговори про реструктуризацію фінансових зобов'язань перед кредиторами для стабілізації та покращення фінансового становища.

Оскільки в 2023 році більшість з розрахованих показників рентабельності діяльності ПАТ «Запоріжсталь» мають тенденцію зростання,

це говорить про поліпшення діяльності підприємства. Це може бути результатом ряду факторів, включаючи підвищення ефективності виробництва, оптимізацію витрат, а також успішне впровадження стратегій управління. Такі позитивні тенденції відображають загальне здоров'я підприємства і підтверджують його здатність адаптуватися до внутрішніх і зовнішніх економічних умов.

=

Активна експортна політика дозволяє компанії розширювати ринки збуту та зміцнювати позиції на міжнародному ринку. Аналіз фінансових показників показує, що у компанії є проблеми з ліквідністю, що може вплинути на її здатність вчасно виконувати фінансові зобов'язання. Компанія спрямовує зусилля на оптимізацію виробництва, розширення географії збуту та підвищення якості продукції, що є ключовими аспектами її стратегічного розвитку. У цілому, ПАТ "Запоріжсталь" залишається важливим гравцем на ринку сталі не тільки в Україні, а й у світі, зі значним потенціалом для подальшого розвитку, орієнтуючись на стабільність, інновації та глобальну конкурентоспроможність.

2.3 Аналіз стану оборотного капіталу ПАТ «Запоріжсталь» за даними фінансової звітності

Інформаційними джерелами для аналізу активів та капіталу підприємства є баланс підприємства. Аналіз активів та капіталу передбачає проведення аналізу складу, структури та змін складових активів і капіталу як джерела формування активів. Основними методами аналізу активів і капіталу є вертикальний і горизонтальний методи аналізу балансу.

Темп росту балансової вартості майна у 2021 році складає 123% (табл. 2.5), що супроводжується подальшим нарощуванням обсягу господарської діяльності.

Таблиця 2.5 – Аналіз активів ПАТ «Запоріжсталь» за 2021 рік [42]

Найменування статті	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн	Відхилення показників за звітний період	
			тис. грн	темп росту, %
1. Необоротні активи				
Нематеріальні активи:	42 508	28 761	-13747	67,7
первісна вартість	42 508	75 144	32636	176,8
накопичена амортизація	0	46 383	46383	
Незавершені капітальні інвестиції	1 262 847	1 475 494	212647	116,8
Основні засоби:	24 129 630	22 649 742	-1479888	93,9
первісна вартість	24 129 630	25 242 586	1112956	104,6
знос	0	2 592 844	2592844	
Інвестиційна нерухомість:	6 741	6 741	0	100,0
первісна вартість	6 741	6 741	0	100,0
Довгострокові фінансові інвестиції:	0	0	0	
інші фінансові інвестиції	1 038 382	1 038 362	-20	100,0
Довгострокова дебіторська заборгованість	0	0	0	
Інші необоротні активи	1 870	2 178	308	116,5
Усього за розділом I	26 481 978	25 201 278	-1280700	95,2
II. Оборотні активи				
Запаси	4 814 500	7 688 087	2873587	159,7
Виробничі запаси	1 955 916	2 545 985	590069	130,2
Незавершене виробництво	792 343	1 184 287	391944	149,5
Готова продукція	2 066 003	3 957 815	1891812	191,6
Товари	238	0,00	-238	0,0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	8 603 858	19 508 885	10905027	226,7
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	982 826	957 321	-25505	97,4
з бюджетом	1 164 853	1 728 573	563720	148,4
у тому числі з податку на прибуток	0,00	0,00	0	
з нарахованих доходів	42 680	2 301 851	2259171	5393,3
Інша поточна дебіторська заборгованість	18 757 533	17 476 930	-1280603	93,2
Поточні фінансові інвестиції	0	0	0	
Гроші та їх еквіваленти	157 594	129 290	-28304	82,0
Готівка	0	0	0	
Рахунки в банках	157 591	129 290	-28301	82,0
Витрати майбутніх періодів	526 780	576 521	49741	109,4
Інші оборотні активи	767 542	1 058 233	290691	137,9
Усього за розділом II	35 818 166	51 425 691	15607525	143,6
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	265	265	0	100,0
Баланс	62 300 409	76 627 234	14326825	123,0

Вагомий внесок у зростання обсягу майна внесли такі статті: первісна вартість основних засобів (+ 1 112 956 тис. грн); вартість виробничих запасів (+ 590 069 тис. грн); дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (+ 10 905 027 тис. грн); дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доход (+2 259 171 тис. грн). Суттєвих змін в структурі активів ПАТ «Запоріжсталь» у 2021 році не відбулось.

Темп росту майна у 2022 році становить 90,6% (табл. 2.6), що є негативною тенденцію. Зниження вартості майна підприємства відбулось за рахунок зниження: на 25 090 тис. грн нематеріальних ативів; основних засобів на 1 607 513 тис. грн. Перелічені чинники вплинули на зниження вартісного обсягу необоротних активів на 10,3%. В результаті змін у структурі оборотних активів відбулось також зниження питомої ваги оборотних активів на 9%. На 45,5%-х пункти зменшилась балансова вартість запасів, до яких віднесено виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція та товари. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги зросла на 133570 тис. грн, а темп її росту склав 100,7%. Продовжує зменшуватись і інша поточна дебіторська заборгованість. На початок року вона становила 17 476 930 тис. грн, на кінець року – 17 258 933 тис. грн, темп росту 98,8%. Таке відволікання грошових коштів із господарського обороту може негативно вплинути на платоспроможність підприємства.

Таблиця 2.6 – Аналіз активів ПАТ «Запоріжсталь» за 2022 рік [43]

Найменування статті	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн	Відхилення показників за звітний період	
			тис. грн	темп росту, %
1	2	3	4	5
1. Необоротні активи				
Нематеріальні активи:	28 761	3 671	-25090	12,8
первісна вартість	75 144	76 086	942	101,3
накопичена амортизація	46 383	72 415	26032	156,1
Незавершені капітальні інвестиції	1 475 494	1 196 159	-279335	81,1

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4	5
Основні засоби:	22 649 742	21 042 229	-1607513	92,9
первісна вартість	25 242 586	25 713 975	471389	101,9
знос	2 592 844	4 671 746	2078902	180,2
Інвестиційна нерухомість:	6 741	6 741	0	100,0
первісна вартість	6 741	6 741	0	100,0
Довгострокові фінансові інвестиції:	0		0	
інші фінансові інвестиції	1 038 362	350 788	-687574	33,8
Довгострокова дебіторська заборгованість	0		0	
Інші необоротні активи	2 178	755	-1423	34,7
Усього за розділом I	25 201 278	22 600 343	-2600935	89,7
II. Оборотні активи			0	
Запаси	7 688 087	4 193 781	-3494306	54,5
Виробничі запаси	2 545 985	2 139 287	-406698	84,0
Незавершене виробництво	1 184 287	605 348	-578939	51,1
Готова продукція	3 957 815	1 421 387	-2536428	35,9
Товари	1,00	27 759	27758	2775900,0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	19 508 885	19 642 455	133570	100,7
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	957 321	59 696	-897625	6,2
з бюджетом	1 728 573	1 397 199	-331374	80,8
у тому числі з податку на прибуток	1,00	212 699	212698	21269900,0
з нарахованих доходів	2 301 851	1 725 044	-576807	74,9
Інша поточна дебіторська заборгованість	17 476 930	17 258 933	-217997	98,8
Гроші та їх еквіваленти	129 290	121 209	-8081	93,7
Готівка	0		0	
Рахунки в банках	129 290	121 209	-8081	93,7
Витрати майбутніх періодів	576 521	531 324	-45197	92,2
Інші оборотні активи	1 058 233	1 867 102	808869	176,4
Усього за розділом II	51 425 691	46 796 743	-4628948	91,0
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	265	267	2	100,8
Баланс	76 627 234	69 397 353	-7229881	90,6

В табл. 2.7 представлено горизонтальний та вертикальний аналіз активів за 2023 рік. На початок 2023 року загальна вартість майна ПАТ «Запоріжсталь» складає 70 038 922 тис. грн, на кінець року 77 617 483 тис. грн, тобто на 7 578 561 тис. грн більше, а темп росту вартості майна становить 110,8%. Зростання вартості майна підприємства відбулось за рахунок зростання: на 14 тис. грн балансової вартості нематеріальних активів; на 54 399 тис. грн залишків незавершених капітальних інвестицій;; на 954 015 тис. грн балансової вартості залишків запасів; дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 17 074 910 тис. грн; на 190 469 тис. грн дебіторської заборгованості за виданими авансами; на 1 355 727 тис. грн інших оборотних активів.

Взагалі у 2023 році суттєві зміни в структура активів відбулись за рахунок зміни питомої ваги основних засобів та іншої поточної дебіторської заборгованості. Можна зазначити, що така тенденція змін в активах свідчить про зростання господарського обороту підприємства. Така гіпотеза підтверджується зростанням обсягу чистого доходу від реалізації продукці.

Слід також зауважити, що у 2023 році спостерігається позитивна тенденція зростання обсягу грошових коштів на кінець року на 436 541 тис. грн. І хоча це залишки грошових коштів лише на дату складання балансу, ми відмічаємо, що у підприємства збільшились ці залишки, що свідчить про зростання грошового обороту ПАТ «Запоріжсталь» у 2023 році.

Таким чином, за період 2021–2023 роки. результати прогнозування складу та структури активів за допомогою фінансового аналізу показали такі зміни в майні ПАТ «Запоріжсталь»: зросла балансова вартість майна; питома вага оборотних активів збільшилася. Такі зміни супроводжувалися зростанням чистого доходу від реалізації продукції у 2021–2022 рр. на 40,98%, а у 2022–2023 рр. на 26,54%. У підприємства стабільно зростає обсяг дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, а також іншої поточної дебіторської заборгованості. Це свідчить, що обсяги господарської діяльності зростають і зростає дебіторська забаргованість.

Таблиця 2.7 – Аналіз активів ПАТ «Запоріжсталь» за 2023 рік [44]

Найменування статті	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн	Відхилення показників за звітний період	
			тис. грн	темп росту, %
1. Необоротні активи				
Нематеріальні активи:	3 671	3 685	14	100,4
первісна вартість	76 086	77 165	1 079	101,4
накопичена амортизація	72 415	73 480	1 065	101,5
Незавершені капітальні інвестиції	1 196 159	1 250 558	54 399	104,5
Основні засоби:	21 042 229	19 521 603	-1 520 626	92,8
первісна вартість	25 713 975	26 090 215	376 240	101,5
знос	4 671 746	6 568 612	1 896 866	140,6
Інвестиційна нерухомість:	6 741	6 741	0	100,0
первісна вартість	6 741	6 741	0	100,0
Довгострокові фінансові інвестиції:	0		0	
інші фінансові інвестиції	992 357	986 658	-5 699	99,4
Довгострокова дебіторська заборгованість	0		0	
Інші необоротні активи	755	216	-539	28,6
Усього за розділом I	23 241 912	21 769 461	-1 472 451	93,7
II. Оборотні активи			0	
Запаси	4 193 781	5 147 796	954 015	122,7
Виробничі запаси	2 139 287	1 885 203	-254 084	88,1
Незавершене виробництво	605 348	1 238 077	632 729	204,5
Готова продукція	1 421 387	2 014 280	592 893	141,7
Товари	27 759	10 236	-17 523	36,9
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	19 642 455	36 717 365	17 074 910	186,9
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	59 696	250 165	190 469	419,1
з бюджетом	1 397 199	896 486	-500 713	64,2
у тому числі з податку на прибуток	212 699	212 699	0	100,0
з нарахованих доходів	1 725 044	1 725 041	-3	100,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	17 258 933	6 564 514	-10 694 419	38,0
Гроші та їх еквіваленти	121 209	557 750	436 541	460,2
Готівка	0		0	
Рахунки в банках	121 209	557 750	436 541	460,2
Витрати майбутніх періодів	531 324	765 809	234 485	144,1
Інші оборотні активи	1 867 102	3 222 829	1 355 727	172,6
Усього за розділом II	46 796 743	55 847 755	9 051 012	119,3
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	267	267	0	100,0
Баланс	70 038 922	77 617 483	7 578 561	110,8

В табл. 2.8 ми проаналізували пасиви ПАТ «Запоріжсталь» за 2021 рік. Важливою структурною складовою власного капіталу є нерозподілений прибуток. У підприємства впродовж 2021 року нерозподілений прибуток зростає з 13 073 182 тис. грн на 01.01.2021 р. до 31 271 239 тис. грн на 31.12.2021 р., тобто накопичення чистого прибутку становить 18 198 057 тис. грн. Така динаміка нерозподіленого прибутку свідчить про високий рівень фінансової стійкості підприємства та здатність формувати власні фінансові ресурси для розвитку підприємства. Сьогодні це є унікальними властивостями підприємства та ознакою його фінансової стабільності, конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості.

Також підприємство має відстрочені податкові зобов'язання, які на кінець року становлять 1 383 298 тис. грн; інші довгострокові зобов'язання 16 101 тис. грн; довгострокові забезпечення 2 362 859 тис. грн; цільове фінансування 275 тис. грн. Загальна сума довгострокової заборгованості на початок року складає 3 329 124 тис. грн, а на кінець року – 3 762 533 тис. грн, темп росту загальної заборгованості складає 113%. Тобто впродовж 2021 р. суттєвих змін в складі та обсягах довгострокових зобов'язань у підприємства не відбувалось.

ПАТ «Запоріжсталь» має короткостроковий кредит, заборгованість за яким на початок року становить 3 482 251 тис. грн, а на кінець року 2 673 291 тис. грн, темп росту заборгованості складає 76,8%. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги на початок року становить 27 106 196 тис. грн, на кінець року 24 525 234 тис. грн, темп росту заборгованості становить 90,5%, тобто підприємство активно залучає кошти тимчасово у поточний господарський оборот. Інші види поточної кредиторської заборгованості мають характер перехідних залишків за розрахунками по оплаті праці, по страхуванню, з одержаних авансів і т.д. Звертають на себе увагу інші поточні зобов'язання, які на початок року становили 705 506 тис. грн, а на кінець року 681 559 тис. грн, темп росту зобов'язань складає 90,1%.

Таблиця 2.8 – Аналіз капіталу ПАТ «Запоріжсталь» у 2021 році [42]

Найменування статті	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн	Відхилення показників за звітний період	
			тис. грн	темп росту, %
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	660 920	660 920	0	100,0
Капітал у дооцінках	12 941 174	11 776 656	-1 164 518	91,0
Додатковий капітал	0	0	0	
Резервний капітал	506 200	506 200	0	100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	13 073 182	31 271 239	18 198 057	239,2
Усього за розділом I	27 181 476	44 215 015	17 033 539	162,7
II. Довгострокові зобов’язання і забезпечення			0	
Відстрочені податкові зобов’язання	432 875	1 383 298	950 423	319,6
Довгострокові кредити банків	363 470	0	-363 470	0,0
Інші довгострокові зобов’язання	28 328	16 101	-12 227	56,8
Довгострокові забезпечення	2 504 142	2 362 859	-141 283	94,4
Цільове фінансування	309	275	-34	89,0
Усього за розділом II	3 329 124	3 762 533	433 409	113,0
III. Поточні зобов’язання і забезпечення			0	
Короткострокові кредити банків	3 482 251	2 673 291	-808 960	76,8
Поточна кредиторська заборгованість:			0	
за довгостроковими зобов’язаннями	4 505	0	-4 505	0,0
за товари, роботи, послуги	27 106 196	24 525 234	-2 580 962	90,5
за розрахунками з бюджетом	90 038	422 935	332 897	469,7
за у тому числі з податку на прибуток	0	335 159	335 159	
за розрахунками зі страхування	19 136	18 232	-904	95,3
за розрахунками з оплати праці	89 340	91 958	2 618	102,9
за одержаними авансами	9 264	6 317	-2 947	68,2
за розрахунками з учасниками	13 974	13 974	0	100,0
Поточні забезпечення	269 189	215 732	-53 457	80,1
Доходи майбутніх періодів	410	454	44	110,7
Інші поточні зобов’язання	705 506	681 559	-23 947	96,6
Усього за розділом III	31 789 809	28 649 686	-3 140 123	90,1
Баланс	62 300 409	76 627 234	14 326 825	123,0

В табл. 2.9 представлений аналіз капіталу у 2022 році. У 2022 році спостерігається зменшення залишків капіталу в дооцінках на 1 043 871 тис. грн. Негативною динамікою характеризується зміна обсягу нерозподіленого прибутку, який на початок року становив 31 271 239 тис. грн, а на кінець року

27 945 795 тис. грн, темп росту нерозподіленого прибутку складає 89,4%. Слід відмітити, що у 2022 році спостерігається уповільнення темпу росту нерозподіленого прибутку (у 2021 році темп росту складав 239,2%).

Таблиця 2.9 – Аналіз капіталу ПАТ «Запоріжсталь» у 2022 році [43]

Найменування статті	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн	Відхилення показників за звітний період	
			тис. грн	темп росту, %
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	660 920	660 920	0	100,0
Капітал у дооцінках	11 776 656	10 732 785	-1 043 871	91,1
Додатковий капітал	0	0	0	
Резервний капітал	506 200	506 200	0	100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	31 271 239	27 945 795	-3 325 444	89,4
Усього за розділом I	44 215 015	39 845 700	-4 369 315	90,1
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1 383 298	579 966	-803 332	41,9
Довгострокові кредити банків	0	0	0	
Інші довгострокові зобов'язання	16 101	16 101	0	100,0
Довгострокові забезпечення	2 362 859	1 294 887	-1 067 972	54,8
Цільове фінансування	275	242	-33	88,0
Усього за розділом II	3 762 533	1 875 095	-1 887 438	49,8
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	2 673 291	1 959 213	-714 078	73,3
Поточна кредиторська заборгованість:	0	0	0	
за довгостроковими зобов'язаннями	0	0	0	
за товари, роботи, послуги	24 525 234	24 627 846	102 612	100,4
за розрахунками з бюджетом	422 935	123 799	-299 136	29,3
за у тому числі з податку на прибуток	335 159	0	-335 159	0,0
за розрахунками зі страхування	18 232	10 002	-8 230	54,9
за розрахунками з оплати праці	91 958	58 755	-33 203	63,9
за одержаними авансами	6 317	5 955	-362	94,3
за розрахунками з учасниками	13 974	13 974	0	100,0
Поточні забезпечення	215 732	239 392	23 660	111,0
Доходи майбутніх періодів	454	0	-454	0,0
Інші поточні зобов'язання	681 559	637 612	-43 947	93,6
Усього за розділом III	28 649 686	27 676 548	-973 138	96,6
Баланс	76 627 234	69 397 353	-7 229 881	90,6

В підсумку першого розділу пасиву балансу обсяг власного капіталу на початок року становить 44 215 015 тис. грн, а на кінець року 39 845 700 тис. грн.

Політика підприємства відносно довгострокового залучення грошових коштів у 2022 році знизилась приблизно вдвічі. Так, на початок року довгострокові зобов'язання складали 3 762 533 тис. грн, а на кінець року 1 875 095 тис. грн. Вагому питому частину у складі довгострокових зобов'язань мають відстрочені податкові зобов'язання та довгострокові забезпечення.

Поточні зобов'язання і забезпечення у сукупності на початок року складають 28 649 686 тис. грн, зокрема 2 673 291 тис. грн короткострокові кредити банків; 24 525 234 тис. грн кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги; 681 559 тис. грн інші поточні зобов'язання. На кінець 2022 року загальний обсяг поточних короткострокових зобов'язань складає 27 676 548 тис. грн, зокрема 1 959 213 тис. грн короткострокові кредити банків; 24 627 846 тис. грн кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги; 637 612 тис. грн інші поточні зобов'язання.

Слід зауважити, що у 2022 році підприємство дещо змінило фінансову політику відносно залучення короткострокових позикових джерел фінансування у господарський оборот підприємства. У зв'язку із цим питома вага цих джерел фінансування впродовж 2022 року зросла на 9,5%.

Зміни у складі та структурі капіталу ПАТ «Запоріжсталь» у 2023 році представлені в табл. 2.10

Темп росту нерозподіленого прибутку складає 90,6%, тобто він знижується у такому ж темпі у порівнянні з 2022 роком. У абсолютних величинах нерозподілений прибуток змінився з 28 471 882 тис. грн на початок року до 25 794 767 тис. грн на кінець року.

Таблиця 2.10 – Аналіз капіталу ПАТ «Запоріжсталь» у 2023 році [44]

Найменування статті	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн	Відхилення показників за звітний період	
			тис. грн	темп росту, %
І. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	660 920	660 920	0	100,0
Капітал у дооцінках	10 732 785	9 759 341	-973 444	90,9
Додатковий капітал	0	0	0	
Резервний капітал	506 200	506 200	0	100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	28 471 882	25 794 767	-2 677 115	90,6
Усього за розділом І	40 371 787	36 721 228	-3 650 559	91,0
ІІ. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	695 449	364 014	-331 435	52,3
Довгострокові кредити банків	0	0	0	
Інші довгострокові зобов'язання			0	
Довгострокові забезпечення	1 294 887	1 416 066	121 179	109,4
Цільове фінансування	242	209	-33	86,4
Усього за розділом ІІ	1 990 578	1 780 289	-210 289	89,4
ІІІ. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1 959 213	2 193 195	233 982	111,9
Поточна кредиторська заборгованість:				
за довгостроковими зобов'язаннями	0	0	0	
за товари, роботи, послуги	24 627 846	33 989 963	9 362 117	138,0
за розрахунками з бюджетом	123 799	132 384	8 585	106,9
за у тому числі з податку на прибуток	0	0	0	
за розрахунками зі страхування	10 002	19 219	9 217	192,2
за розрахунками з оплати праці	58 755	90 327	31 572	153,7
за одержаними авансами	5 955	1 889 882	1 883 927	31736,1
за розрахунками з учасниками	13 974	13 974	0	100,0
Поточні забезпечення	239 392	242 257	2 865	101,2
Доходи майбутніх періодів	0	0	0	
Інші поточні зобов'язання	637 611	544 755	-92 856	85,4
Усього за розділом ІІІ	27 676 547	39 115 956	11 439 409	141,3
Баланс	70 038 922	77 617 483	7 578 561	110,8

Питома вага короткострокових зобов'язань на початок року становить 27 676 547 тис. грн, а на кінець року 39 115 956 тис. грн, тобто і у 2023 році підприємство знизило обсяг короткострокових залучених коштів у

поточному господарському обороті. Обсяг короткострокових кредитів банків виріс на 11,9% та складає 1 959 213 тис. грн на початок року та 2 193 195 тис. грн на кінець року. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги на початок року становить 24 627 846 тис. грн, а на кінець року 33 989 963. Політика підприємства відносно залучення коштів контрагентів за господарською діяльністю є стабільною вже впродовж трьох років. Також стабільною є політика відносно обсягу інших поточних зобов'язань, які на початок року становили 637 611 тис. грн, а на кінець року 544 755 тис. грн.

За результатами аналізу активів та капіталу ПАТ «Запоріжсталь» можна стверджувати, що структура активів та капіталу є дещо нестабільною. У 2021 році ПАТ «Запоріжсталь» демонструвало зростання нерозподіленого прибутку та стабільність у довгострокових зобов'язаннях. У 2022 році спостерігається зниження як обсягів нерозподіленого прибутку, так і довгострокових зобов'язань. Це свідчить про зміну фінансової політики підприємства, яка може бути пов'язана зі зміною ринкових умов, внутрішньої стратегії компанії, або із повномасштабним вторгненням.

Аналіз фінансових результатів за даними фінансової звітності здійснено за допомогою горизонтального і вертикального фінансового аналізу та представлено у табл. 2.11 – 2.12.

Прибуток – це частина заново створеної вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу. Підприємство одержує прибуток після того, як втілена у створеному продукті вартість пройде відповідну стадію обороту і набере грошової форми. Отже, об'єктивна основа існування прибутку пов'язана з необхідністю первинного розподілу додаткового продукту. Прибуток – це форма реалізації вартості в основному додаткового продукту. Однак прибуток включає і частину вартості необхідного продукту. Прибуток підприємств сфери матеріального виробництва – це частина національного доходу, що в результаті його первинного розподілу набирає форми чистого доходу підприємств.

Таблиця 2.11 – Аналіз фінансових результатів ПАТ «Запоріжсталь» у 2021 – 2022 рр. [42 – 43]

Найменування статті	За попередній період, тис. грн	За звітний період, тис. грн	Відхилення показників за звітний період	
			тис. грн	темп росту, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	86 968 733	46 916 321	-40 052 412	53,9
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	64 536 759	46 801 073	-17 735 686	72,5
Валовий: прибуток	22 431 974	115 248	-22 316 726	0,5
Інші операційні доходи	2 977 967	1 351 564	-1 626 403	45,4
Адміністративні витрати	563 713	489 567	-74 146	86,8
Витрати на збут	2 804 593	2 160 225	-644 368	77,0
Інші операційні витрати	269 447	3 014 969	2 745 522	1118,9
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	21 772 188		-21 772 188	0,0
Інші фінансові доходи	154 120	16 681	-137 439	10,8
Інші доходи	14 510	2 914	-11 596	20,1
Фінансові витрати	558 953	1 526 205	967 252	273,0
Інші витрати	1 190 423	713 767	-476 656	60,0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	20 191 442		-20 191 442	0,0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-3 382 284	1 027 554	4 409 838	-30,4
Чистий фінансовий результат: прибуток	16 809 158		-16 809 158	0,0

Водночас прибуток – це підсумковий показник, результат фінансовогосподарської діяльності підприємств як суб'єктів господарювання. Тому прибуток відбиває її результати і зазнає впливу багатьох чинників. Є особливості у формуванні прибутку підприємств залежно від сфери їхньої діяльності, галузі господарства, форми власності, розвитку ринкових відносин. Отже, на формування абсолютної суми прибутку підприємства впливають результати, тобто ефективність його фінансово-господарської діяльності; сфера діяльності; галузь господарства; установлені законодавством умови обліку фінансових результатів.

Таблиця 2.12 – Аналіз фінансових результатів ПАТ «Запоріжсталь» у 2022 – 2023 рр. [43 – 44]

Найменування статті	За попередній період, тис. грн	За звітний період, тис. грн	Відхилення показників за звітний період	
			тис. грн	темп росту, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	46 916 321	56 395 037	9 478 716	120,2
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	46 801 073	54 906 022	8 104 949	117,3
Валовий: прибуток	115 248	1 489 015	1 373 767	1292,0
Інші операційні доходи	1 351 564	1 057 385	-294 179	78,2
Адміністративні витрати	489 567	437 309	-52 258	89,3
Витрати на збут	2 160 225	3 125 816	965 591	144,7
Інші операційні витрати	3 014 969	609 235	-2 405 734	20,2
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток			0	
Інші фінансові доходи	16 681	16 469	-212	98,7
Інші доходи	2 914	170 639	167 725	5855,8
Фінансові витрати	1 526 205	563 906	-962 299	36,9
Інші витрати	721 980	1 984 639	1 262 659	274,9
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток			0	
Витрати (дохід) з податку на прибуток	912 071	332 407	-579 664	36,4
Чистий фінансовий результат: прибуток			0	

Аналіз фінансових результатів дає змогу стверджувати, що базові домінанти фінансової стабільності забезпечені:

– фінансова стабільність забезпечується стабільним зростанням обсягу чистого доходу від реалізації продукції, який у 2021 р. складає 86 968 733 тис. грн, у 2022 р. – 46 916 321 тис. грн; у 2023 р. – 56 395 037 тис. грн; нестабільність 2021-2022 роках пов’язана із повномасштабним вторгненням. За останні два роки стабільність чистого доходу від реалізації продукції надає підприємству можливість планувати фінансову, операційну та інвестиційну діяльність у часі та просторі;

– фінансова рівновага забезпечується спроможністю підприємства планувати свої доходи і витрати у часі і забезпечувати своєчасне виконання всіх фінансових зобов’язань; такі висновки ми робимо на підставі аналізу

показників платоспроможності та оборотності; так, тривалість фінансового циклу знизилась з 102 дн. у 2021 р. до 75 дн. у 2023 р. за рахунок оптимізації оборотності запасів, дебіторської та кредиторської заборгованостей;

– фінансова надійність розглядається як домінанта фінансової безпеки, яка забезпечується, на нашу думку, максимізацією рівня рентабельності власного капіталу за заданим рівнем фінансового ризику, тобто позитивним ефектом фінансового важеля.

Аналіз фінансових результатів ПАТ «Запоріжсталь» за 2021-2023 роки показує суттєві коливання у фінансових показниках компанії, що впливають на її фінансову стабільність та розвиток. У 2021 році спостерігалося значне зростання прибутковості, обумовлене збільшенням виробничих обсягів та сприятливою кон'юнктурою ринку. Проте у 2022 році компанія зіткнулася з економічними викликами, такими як зростання витрат на сировину та енергоресурси, а також вплив повномасштабного вторгнення, що спричинило значні перебої в роботі підприємства та зниження прибутків. У 2023 році ситуація залишалася нестабільною через вплив зовнішніх факторів, таких як зміни у світових цінах на метал та геополітичні ризики. Ці коливання підкреслюють необхідність для ПАТ «Запоріжсталь» адаптувати свою стратегію до змінних умов ринку для збереження конкурентоспроможності та забезпечення стійкого розвитку.

Висновки до розділу 2

ПАТ «Запоріжсталь» є одним з найбільших металургійних підприємств України, що спеціалізується на виробництві сталі, прокату та інших металургійних продуктів. Підприємство має значний вплив на економіку регіону та країни в цілому, забезпечуючи робочі місця та сприяючи розвитку суміжних галузей. Високий рівень виробничих потужностей, модернізація обладнання та впровадження новітніх технологій дозволяють ПАТ

«Запоріжсталь» підтримувати високу якість продукції та відповідати міжнародним стандартам. Фінансова стабільність підприємства забезпечується за рахунок ефективного управління активами, зокрема оборотним капіталом.

На ПАТ «Запоріжсталь» активно впроваджується програма з підвищення ефективності та модернізації виробництва, зниження собівартості продукції та екологічної модернізації виробничих фондів. Основними пріоритетами підприємства є випуск високоякісної продукції, забезпечення безпечних умов праці для персоналу, мінімізація впливу на навколишнє середовище та захист здоров'я населення Запорізької області, а також підвищення енергоефективності.

Фінансові результати діяльності ПАТ «Запоріжсталь» значною мірою залежать від світових цін та попиту на сталь і металургійні вироби, залізну руду та вугілля. На ціни металургійної продукції впливають численні фактори, зокрема глобальні економічні умови, попит, світові виробничі потужності, коефіцієнт використання потужностей, витрати на сировину, обмінні курси валют та вдосконалення технологічних процесів виробництва сталі.

У 2023 р. у порівнянні з 2022 р. темп росту чистого доходу від реалізації продукції складає 120,20%, він перевищує темп росту собівартості (117,32%), але не суттєво, що позитивно позначилось на темпі росту валового прибутку (він склав 1292,01%), але темп росту операційного прибутку та чистого прибутку значно нижче за показники попереднього періоду.

Ми бачимо, що зростання собівартості реалізованої продукції відбувається більш високими темпами, що негативно впливає на валовий прибуток ПАТ «Запоріжсталь». Так, зменшення чистого доходу у 2022 р. на 46,05%, а собівартості реалізованої продукції на 27,48% призвело до зниження валового прибутку (темп його росту 0,51%).

Таким чином, за період 2021 – 2023 рр. при рості чистого доходу від реалізації продукції спостерігається зниження всіх показників прибутку:

валового, операційного та чистого. Зауважимо, що саме чистий прибуток є джерелом інвестиційного та інноваційного розвитку підприємства, тому в аналізованому періоді ми спостерігаємо зниження фінансових можливостей підприємства для розвитку, що спричинено зниженням обсягів власних фінансових ресурсів.

За період 2021 – 2023 рр. за результатами прогнозування складу та структури активів шляхом фінансового аналізу спостерігаються такі зміни у складі та структурі майна ПАТ «Запоріжсталь»: зростає балансова вартість майна; зростає питома вага оборотних активів; у підприємства стабільно зростає обсяг дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, а також іншої поточної дебіторської заборгованості; також зростає дебіторська заборгованість за виданими авансами. Можемо констатувати, що обсяги господарської діяльності зростають і пропорційно зростає дебіторська заборгованість.

Важливою структурною складовою власного капіталу є нерозподілений прибуток. У підприємства впродовж 2021 року нерозподілений прибуток зростає з 13 073 182 тис. грн на 01.01.2021 р. до 31 271 239 тис. грн на 31.12.2021 р., тобто накопичення чистого прибутку становить 18 198 057 тис. грн. Така динаміка нерозподіленого прибутку свідчить про високий рівень фінансової стійкості підприємства та здатність формувати власні фінансові ресурси для розвитку підприємства. Сьогодні це є унікальними властивостями підприємства та ознакою його фінансової стабільності, конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості.

Також підприємство має відстрочені податкові зобов’язання, які на кінець року становлять 1 383 298 тис. грн; інші довгострокові зобов’язання 16 101 тис. грн; довгострокові забезпечення 2 362 859 тис. грн; цільове фінансування 275 тис. грн. Загальна сума довгострокової заборгованості на початок року складає 3 329 124 тис. грн, а на кінець року – 3 762 533 тис. грн, темп росту загальної заборгованості складає 113%. Тобто впродовж 2021 р.

суттєвих змін в складі та обсягах довгострокових зобов'язань у підприємства не відбувалось.

ПАТ «Запоріжсталь» має короткостроковий кредит, заборгованість за яким на початок року становить 3 482 251 тис. грн, а на кінець року 2 673 291 тис. грн, темп росту заборгованості складає 76,8%. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги на початок року становить 27 106 196 тис. грн, на кінець року 24 525 234 тис. грн, темп росту заборгованості становить 90,5%, тобто підприємство активно залучає кошти тимчасово у поточний господарський оборот. Інші види поточної кредиторської заборгованості мають характер перехідних залишків за розрахунками по оплаті праці, по страхуванню, з одержаних авансів і т.д. Звертають на себе увагу інші поточні зобов'язання, які на початок року становили 705 506 тис. грн, а на кінець року 681 559 тис. грн, темп росту зобов'язань складає 90,1%.

Політика підприємства відносно довгострокового залучення грошових коштів у 2022 році знизилась приблизно вдвічі. Так, на початок року довгострокові зобов'язання складали 3 762 533 тис. грн, а на кінець року 1 875 095 тис. грн. Вагому питому частину у складі довгострокових зобов'язань мають відстрочені податкові зобов'язання та довгострокові забезпечення.

Поточні зобов'язання і забезпечення у сукупності на початок року складають 28 649 686 тис. грн, зокрема 2 673 291 тис. грн короткострокові кредити банків; 24 525 234 тис. грн кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги; 681 559 тис. грн інші поточні зобов'язання. На кінець 2022 року загальний обсяг поточних короткострокових зобов'язань складає 27 676 548 тис. грн, зокрема 1 959 213 тис. грн короткострокові кредити банків; 24 627 846 тис. грн кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги; 637 612 тис. грн інші поточні зобов'язання

Слід зауважити, що у 2022 році підприємство дещо змінило фінансову політику відносно залучення короткострокових позикових джерел

фінансування у господарський оборот підприємства. У зв'язку із цим питома вага цих джерел фінансування впродовж 2022 року зросла на 9,5%.

Темп росту нерозподіленого прибутку складає 90,6%, тобто він знижується у такому ж темпі у порівнянні з 2022 роком. У абсолютних величинах нерозподілений прибуток змінився з 28 471 882 тис. грн на початок року до 25 794 767 тис. грн на кінець року.

Питома вага короткострокових зобов'язань на початок року становить 27 676 547 тис. грн, а на кінець року 39 115 956 тис. грн, тобто і у 2023 році підприємство знизило обсяг короткострокових залучених коштів у поточному господарському обороті. Обсяг короткострокових кредитів банків виріс на 11,9% та складає 1 959 213 тис. грн на початок року та 2 193 195 тис. грн на кінець року. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги на початок року становить 24 627 846 тис. грн, а на кінець року 33 989 963 тис. грн. Політика підприємства відносно залучення коштів контрагентів за господарською діяльністю є стабільною вже впродовж трьох років. Також стабільною є політика відносно обсягу інших поточних зобов'язань, які на початок року становили 637 611 тис. грн, а на кінець року 544 755 тис. грн.

За результатами аналізу активів та капіталу ПАТ «Запоріжсталь» можна стверджувати, що структура активів та капіталу є дещо нестабільною. У 2021 році ПАТ «Запоріжсталь» демонструвало зростання нерозподіленого прибутку та стабільність у довгострокових зобов'язаннях. У 2022 році спостерігається зниження як обсягів нерозподіленого прибутку, так і довгострокових зобов'язань. Це свідчить про зміну фінансової політики підприємства, яка може бути пов'язана зі зміною ринкових умов, внутрішньої стратегії компанії, або із повномасштабним вторгненням.

Аналіз фінансових результатів дає змогу стверджувати, що базові домінанти фінансової стабільності забезпечені:

– фінансова стабільність забезпечується стабільним зростанням обсягу чистого доходу від реалізації продукції, який у 2021 р. складає 86 968 733 тис. грн, у 2022 р. – 46 916 321 тис. грн; у 2023 р. – 56 395 037 тис. грн; нестабільність 2021-2022 роках пов’язана із повномасштабним вторгненням. За останні два роки стабільність чистого доходу від реалізації продукції надає підприємству можливість планувати фінансову, операційну та інвестиційну діяльність у часі та просторі;

– фінансова рівновага забезпечується спроможністю підприємства планувати свої доходи і витрати у часі і забезпечувати своєчасне виконання всіх фінансових зобов’язань; такі висновки ми робимо на підставі аналізу показників платоспроможності та оборотності; так, тривалість фінансового циклу знизилась з 102 дн. у 2021 р. до 75 дн. у 2023 р. за рахунок оптимізації оборотності запасів, дебіторської та кредиторської заборгованостей;

– фінансова надійність розглядається як домінанта фінансової безпеки, яка забезпечується, на нашу думку, максимізацією рівня рентабельності власного капіталу за заданим рівнем фінансового ризику, тобто позитивним ефектом фінансового важеля.

3 ПЕРСПЕКТИВИ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ»

3.1 Шляхи підвищення ефективності використання оборотного капіталу

Ефективне управління оборотним капіталом є критично важливим аспектом економічної безпеки підприємства. Оборотний капітал включає в себе активи, які підприємство використовує у своїй повсякденній діяльності, такі як готівка, дебіторська заборгованість, запаси та інші короткострокові активи. Оптимальне використання цих активів дозволяє забезпечити безперервність операційної діяльності, знизити витрати та підвищити прибутковість.

У сучасних умовах ринкової економіки підприємства стикаються з необхідністю постійного вдосконалення ефективності управління оборотним капіталом. Це обумовлено зростанням конкуренції, швидкими змінами в технологіях та підвищенням вимог до якості продукції та послуг. Особливого значення набуває питання підвищення ефективності використання оборотного капіталу в умовах економічної нестабільності та обмежених фінансових ресурсів.

Ефективність використання оборотних коштів характеризується швидкістю їхнього обертання, оборотністю. Чим менше вони затримуються на окремих стадіях, тим швидше завершується їхній кругообіг. Економічне значення оборотності полягає в тому, що від неї залежить величина необхідних підприємству сум грошових коштів для здійснення процесу виробництва і реалізації продукції. Оборотність оборотних засобів безпосередньо впливає на кінцеві результати роботи підприємства, зокрема, приріст прибутку та рівень рентабельності [49].

Ефективність використання оборотних коштів визначається їхньою оборотністю. Прискорення обертання цих коштів призводить до збільшення

обсягу продукції на кожну грошову одиницю поточних витрат підприємства та вивільнення частини коштів, що створює додаткові резерви для розширення виробництва. Підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу підприємства має, перш за все, забезпечити баланс між ризиком втрати ліквідності та ефективністю діяльності. Це зводиться до вирішення двох ключових завдань (рис 3.1).

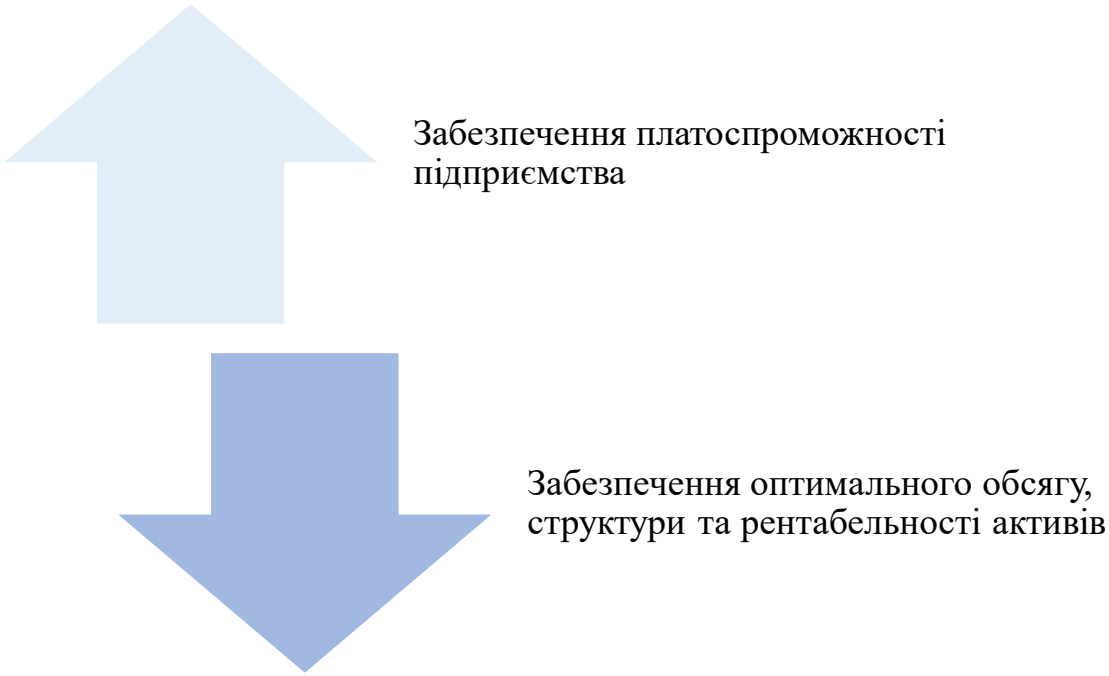

Рисунок 3.1 – Основні завдання підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу

Забезпечення платоспроможності підприємства, тобто здатності своєчасно оплачувати рахунки та виконувати зобов'язання. Недостатній рівень оборотного капіталу може призвести до ризику неплатоспроможності.

Забезпечення оптимального обсягу, структури та рентабельності активів. Наприклад, високий рівень виробничо-матеріальних запасів вимагає значних поточних витрат.

Одним із важливих аспектів підвищення виробничої ефективності є прискорення обігу капіталу. Однак кризові явища в українській економіці призвели до значних негативних змін як у тривалості обороту на багатьох

підприємствах, так і в його структурі. Повний цикл обороту капіталу включає такі етапи: час виробництва, час обігу, а також період перебування обігових коштів у сферах, не пов'язаних з основною виробничою діяльністю підприємств. Перебуваючи в постійному русі та здійснюючи кругообіг, вони суттєво впливають на фінансовий стан підприємства. Звідси постає потреба в поглибленому дослідженні ефективності їх функціонування в ринкових умовах господарювання [50].

Прискорення оборотності оборотних коштів сприяє оптимізації використання матеріальних ресурсів і джерел фінансування, тоді як уповільнення цього процесу змушує підприємство залучати додаткові кошти. Тому кожна компанія повинна прагнути до максимальної швидкості обороту оборотного капіталу, що забезпечує абсолютне та відносне вивільнення коштів.

Абсолютне вивільнення настає, коли фактичні залишки оборотних коштів стають меншими за нормативні або за показники попереднього періоду, за умови збереження чи зростання обсягів реалізації. Відносне вивільнення виникає в ситуації, коли прискорення оборотності поєднується зі збільшенням обсягів виробництва, і темп цього зростання перевищує темп збільшення залишків оборотних коштів.

В умовах сучасної економіки, зокрема через інфляційні процеси, відносне вивільнення є найбільш досяжним. Тому основну увагу слід приділити заходам, які сприяють цьому виду вивільнення.

Покращення ефективності управління оборотним капіталом у сучасних умовах можливо шляхом впровадження наступних рішень (рис 3.2).

Обґрунтовуючи підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу на діючих підприємствах, варто зазначити, що криза збуту продукції та неплатежі призводять до уповільнення обороту капіталу.

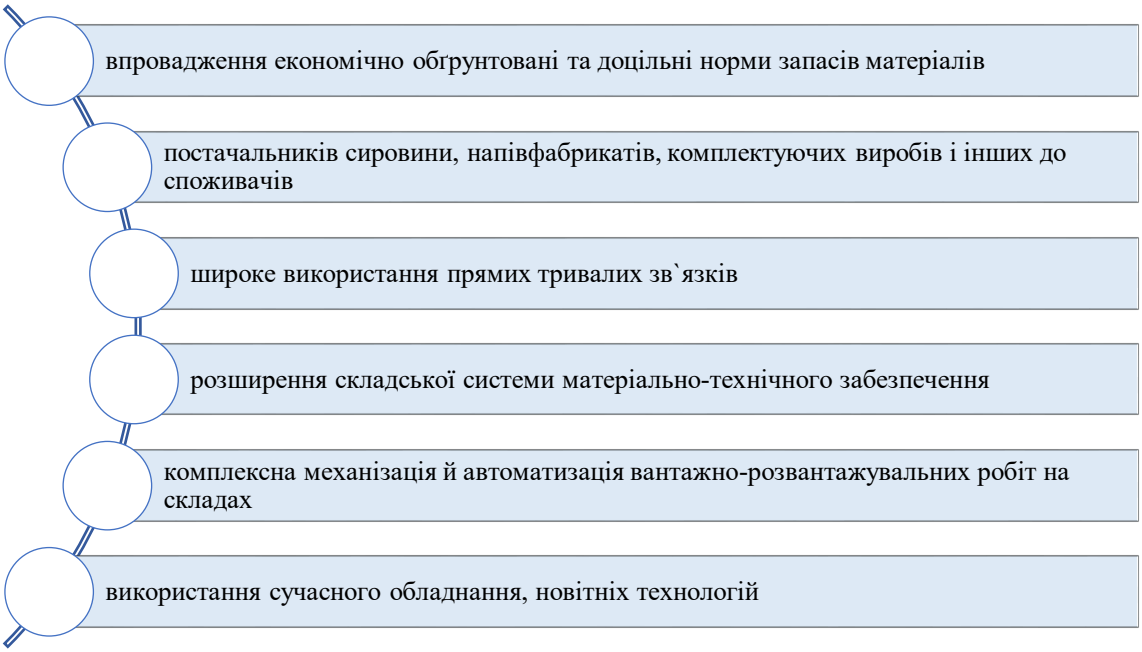

Рисунок 3.2 – Основні шляхи підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу на стадії створення виробничих запасів

Тому кожне підприємство має зосередитися на випуску такої продукції, яка може бути швидко та вигідно реалізована, припиняючи або суттєво скорочуючи виробництво товарів, що не користуються попитом. Отже, підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу на діючих підприємствах повинен включати такі заходи на кожному етапі виробничого процесу (рис 3.3) [51].

На етапі незакінченого виробництва: прискорення науково-технічного прогресу (включаючи впровадження сучасної техніки та технологій), розвиток стандартизації, уніфікації та типізації; удосконалення організації промислового виробництва, використання дешевших конструкційних матеріалів; покращення системи економічного стимулювання раціонального використання сировинних і паливно-енергетичних ресурсів, а також збільшення частки продукції, яка користується високим попитом.

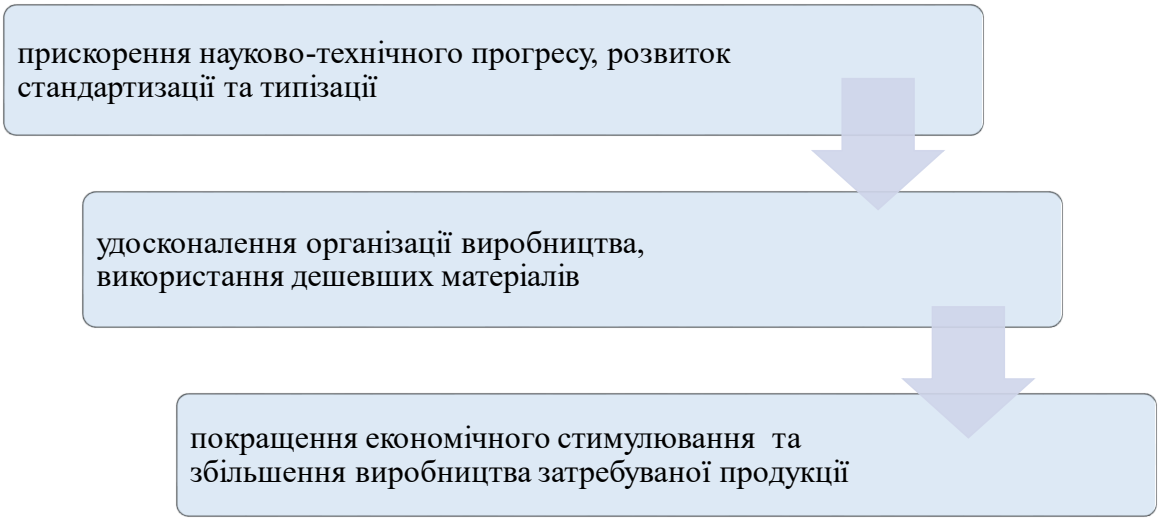

Рисунок 3.3 – Основні шляхи підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу на стадії незакінченого виробництва

Основні шляхи підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу на стадії обігу проілюстровані на рис 3.4.

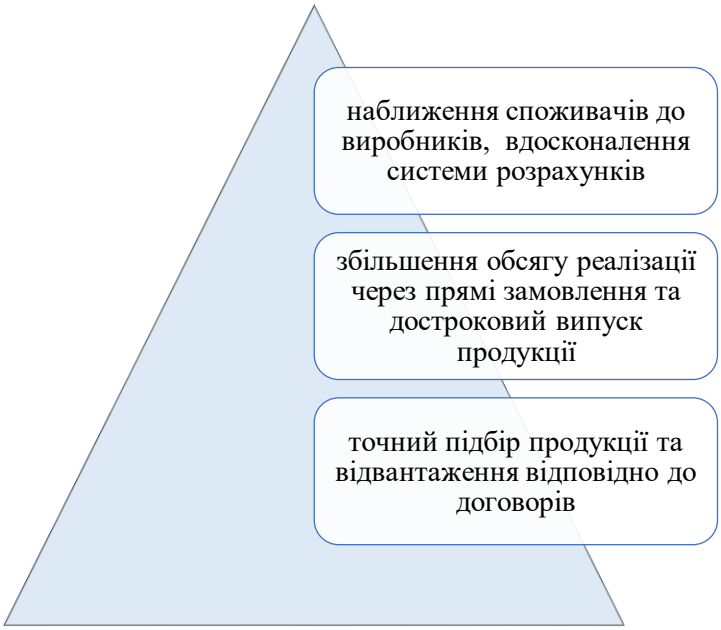

Рисунок 3.4 – Основні шляхи підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу на стадії обігу

Значні резерви підвищення ефективності використання оборотних коштів знаходяться всередині підприємства. Керівництво має постійно аналізувати оборотні активи.

Під час аналізу потрібно з'ясовувати причини утворення як надмірних, так і недостатніх оборотних коштів. Слід здійснювати аналіз нормованих оборотних коштів як в цілому, так і по окремих балансових статтях, а також детально по групах та видам для виявлення змін чи нестачі цінностей. Стан виробничих запасів варто аналізувати за даними аналітичного обліку сировини, матеріалів, пального та інших цінностей, які ведуть на складах матеріально відповідальні особи і бухгалтерія.

Для підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу на підприємстві, ми впровадили комплексний підхід, що охоплює кілька ключових напрямів (рис 3.5).

Рисунок 3.5 – Ключові напрямки підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу

Щоб підвищити ефективність формування та використання оборотного капіталу на підприємстві, необхідно: удосконалити рух товарів і оптимізувати розміщення оборотних коштів; забезпечити повне і ритмічне виконання господарських планів; поліпшити організацію торгівлі, впроваджуючи новітні методи продажу; удосконалити розрахунки з постачальниками і покупцями; покращити претензійну роботу; прискорити оборот грошових коштів шляхом вдосконалення інкасації торгової виручки, строгої лімітації залишків коштів в касах, в дорозі та на розрахунковому рахунку; зменшити запаси господарських матеріалів, малоцінних предметів, інвентарю та спецодягу, скоротити підзвітні суми і витрати майбутніх періодів; уникати дебіторської заборгованості [50]. Отже, ефективність використання оборотних коштів на підприємстві значною мірою залежить від уміння управляти ними, покращувати організацію торгівлі та підвищувати рівень комерційної і фінансової роботи.

Для підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу важливу роль відіграє дебіторська заборгованість підприємства. Для ефективного управління нею можна запропонувати такі заходи: регулярно контролювати співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості; слідкувати за станом розрахунків за простроченими боргами; вчасно виявляти неприйнятні види дебіторської заборгованості.

Отже, пропонуємо реалізувати наступний проєкт для підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу ПАТ «Запоріжсталь». Встановлення термінів відстрочки платежів для різних груп покупців [51]. Практика показує, що терміни відстрочки часто залежать від часу, протягом якого покупець може реалізувати товар. Наприклад, якщо клієнт реалізовує товар за 10 днів, не має сенсу надавати відстрочку платежу на довший термін, ніж ці 10 днів. Однак, оскільки підприємство не завжди може проаналізувати реалізацію товару кожним клієнтом, відстрочка платежу має надаватися лише покупцям, які досягають певного обсягу покупок. Для

підприємства з середньоденною виручкою понад 50000 грн слід встановити терміни відстрочки платежів для різних груп покупців (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Встановлені терміни відстрочки платежів для різних груп покупців

Обсяг реалізації, грн.	Відстрочка, днів
від 10000 до 20000	3
від 20001 до 45000	10
від 45001 до 70000	20
більше 70001	30

З табл. 3.1 видно, що максимальний термін відстрочки платежу буде 30 днів, якщо покупець здійснює покупку на суму понад 70001 грн.

Встановлення лімітів дебіторської заборгованості для кожного покупця або групи покупців, що залежать від обсягів реалізації та історії кредитних відносин з ними. Зазвичай, якщо обсяг реалізації продукції клієнту значний і він регулярно погашає свою заборгованість, йому надається більший ліміт дебіторської заборгованості. Для менших клієнтів ліміт буде меншим. Якщо ліміт перевищується, подальше постачання продукції з відстрочкою платежу не повинно здійснюватися. Всі покупці підприємства мають бути поділені на групи залежно від обсягів реалізації (при умові одноденної виручки понад 50000 грн), як показано в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Групи покупців в залежності від обсягів реалізації

Обсяг реалізації, грн.	Група покупців
до 10000	дрібні
від 10001 до 20000	дрібнооптові
від 20001 до 45000	середні
від 45001 до 70000	крупні
більше 70001	крупнооптові

Поділ на такі групи дозволяє підприємству класифікувати покупців за обсягом реалізації та строками погашення зобов'язань. Необхідно встановити максимальні обсяги дебіторської заборгованості для кожної групи покупців

(рис. 3.6). Наприклад, для дрібнооптових покупців цей ліміт становитиме 18,000 грн. Варто зазначити, що покупці, які тричі або більше не виконували своєчасну оплату, не можуть перейти до наступної групи, а постачання їм без дозволу директора заборонено.

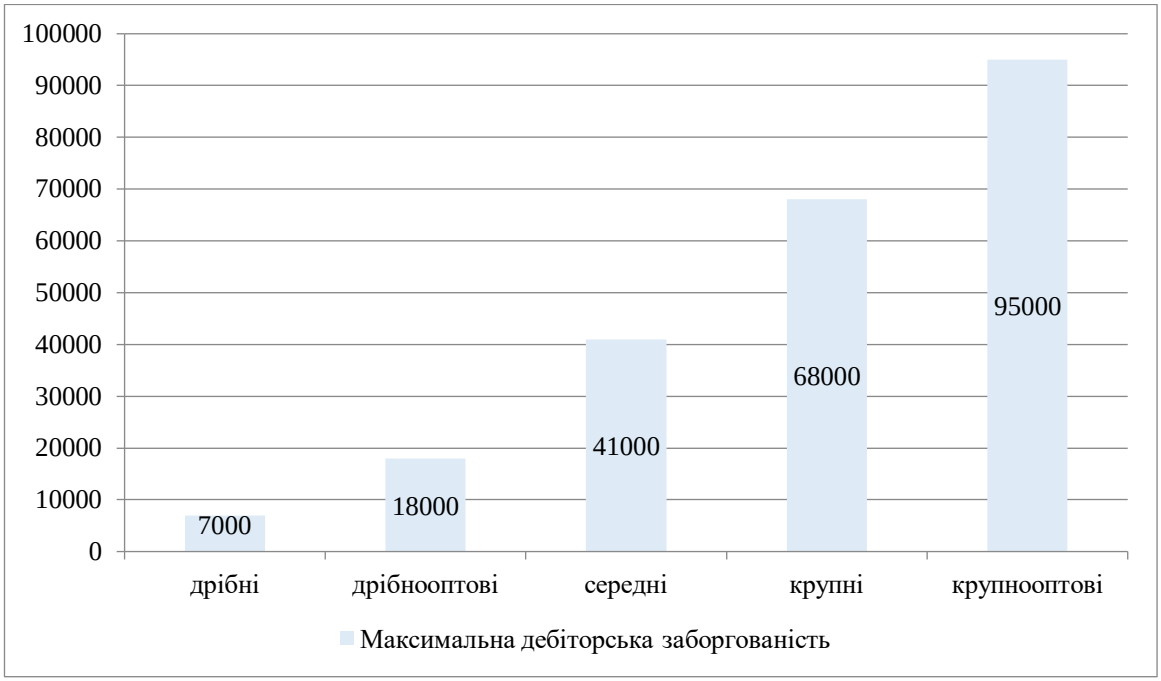

Рисунок 3.6 – Максимальні обсяги дебіторської заборгованості покупців

Отже, підприємству доцільно поділити покупців на п’ять груп залежно від обсягів їхніх закупівель. Для кожної групи слід визначити граничний рівень дебіторської заборгованості, після досягнення якого постачання продукції буде припинено.

Важливим кроком є впровадження системи стимулюючих знижок для клієнтів, які здійснюють передоплату. Необхідно проаналізувати економічний ефект таких продажів, щоб оцінити, чи вигідніше підприємству отримати менший дохід від швидкої оплати, чи більший, але з відтермінуванням платежу.

Також слід запровадити знижки у періоди низької активності продажів. Оскільки деякі види продукції мають сезонний характер попиту,

підприємству варто запропонувати сезонні знижки на товарні партії, які перевищують певну суму реалізації.

Крім того, необхідно розробити систему договорів із чітко визначеними умовами і строками оплати, а також встановленням відповідальності покупців за порушення платіжної дисципліни. Для цього варто створити типовий договір поставки, який відповідає чинному законодавству та охоплює всі аспекти взаємовідносин із клієнтами.

Запровадження цих заходів допоможе зменшити фінансові ризики, прискорити обіг коштів та покращити фінансову дисципліну покупців.

3.2 Розробка конкретних рекомендацій та стратегій управління оборотним капіталом для забезпечення економічної безпеки підприємства

У сучасних умовах ведення бізнесу економічна безпека підприємства відіграє ключову роль у його стабільному функціонуванні та розвитку. Важливим аспектом забезпечення цієї безпеки є ефективне управління оборотним капіталом, який є основою для підтримки ліквідності, фінансової стійкості та конкурентоспроможності компанії. Оборотний капітал включає в себе сукупність поточних активів і зобов’язань, що використовуються для забезпечення безперебійної діяльності підприємства, зокрема для фінансування виробничого циклу та управління дебіторською і кредиторською заборгованістю. Розробка конкретних рекомендацій і стратегій управління оборотним капіталом дозволяє підприємствам мінімізувати фінансові ризики, підвищити ефективність використання ресурсів та забезпечити довготривалу економічну стабільність в умовах постійно змінюваного ринкового середовища.

Економічна безпека підприємства є критично важливою складовою його стійкого функціонування та розвитку, оскільки забезпечує захист від внутрішніх і зовнішніх загроз, що можуть негативно вплинути на фінансові

показники та конкурентоспроможність компанії. Суть економічної безпеки підприємства полягає в підтримці економічного розвитку суспільства для виробництва необхідних товарів і послуг, які відповідають як індивідуальним, так і суспільним потребам [53]. Як відомо, у сучасних умовах зовнішнє середовище в Україні нестійке, воно впливає на внутрішнє середовище суб'єктів господарювання, тому керівникам підприємств потрібно сфокусувати свої сили на адаптування та забезпечення економічної безпеки заради досягнення своєї мети [54].

Економічна безпека підприємства включає в себе різні аспекти управління, такі як ефективне використання ресурсів, захист фінансових інтересів, підтримка стабільної фінансової стійкості та адаптація до змін у ринковому середовищі. Вона передбачає створення і підтримку таких умов, які дозволяють підприємству не тільки вижити, але й розвиватися в умовах жорсткої конкуренції, нестабільних економічних умов і різних фінансових ризиків. Цей показник є однією з ключових умов для нормального функціонування та розвитку підприємницької сфери в економіці будь-якої країни [55].

Забезпечення економічної безпеки підприємства вимагає чіткого розуміння всіх аспектів управління, особливо оборотним капіталом, який є основою для підтримки ліквідності та забезпечення безперебійної роботи компанії. Ефективне управління оборотним капіталом є однією з ключових складових економічної безпеки, оскільки воно дозволяє підприємству своєчасно виконувати фінансові зобов'язання, мінімізувати ризики та забезпечити довготривалу економічну стабільність. Основною метою управління оборотним капіталом є встановлення обсягу та структури оборотних коштів, визначення джерел їх покриття та оптимального співвідношення між ними, що є необхідним для забезпечення сталого та ефективного фінансового функціонування підприємства [56]. Таким чином, розуміння та забезпечення економічної безпеки є невід'ємною частиною управлінської діяльності, яка сприяє довготривалому успіху підприємства

[57]. Був проведений аналіз визначень науковців, результати якого наведені в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Основні підходи до визначення економічної безпеки підприємства

Автор	Визначення
Нагорна І. І. [58]	Економічна безпека підприємства – такий стан збалансованої економічної системи внутрішнього середовища підприємства, що здатний адекватно реагувати на динаміку зовнішнього середовища
Єрмошенко М. М., Горячева К. С. [59]	Економічна безпека підприємства – це такий стан його економіки (економічної системи), який можна характеризувати внутрішньою збалансованістю і стійкістю до негативного впливу будь-яких загроз, її здатністю забезпечувати на основі реалізації власних економічних інтересів свій сталий і ефективний розвиток.
Дикань В. Л., Назаренко І. Л. [60]	Економічна безпека підприємства – стан захищеності діяльності підприємства від всіх видів загроз, як зовнішніх, так і внутрішніх; стан, при якому забезпечується стабільне функціонування і прогресивний розвиток підприємства, досягається шляхом максимального ефективного використання наявних ресурсів і швидкої адаптації до умов середовища, що змінюється.
Васильців Т. Г. [61,62]	Економічна безпека підприємства – це стан його захищеності від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, дестабілізуючих чинників, при якому забезпечується стійка реалізація основних комерційних інтересів і цілей статутної діяльності
Дмитрієв І. А., Близнюк А. О. [63]	Економічна безпека підприємства – це стан підприємства, в якому імовірність небажаних змін будь-яких параметрів його діяльності під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища перебуває в межах, визначених власником припустимими.
Козаченко Г.В., Пономарьов В. П., Ляшенко О. М. [64]	Економічна безпека підприємства – міра гармонізації в часі і просторі економічних інтересів підприємства з інтересами пов’язаних з ними суб’єктів зовнішнього середовища, які діють поза межами підприємства
Пастернак-Таранушенко Г. [65]	Економічна безпека визначається станом держави, за яким вона здатна забезпечити можливість створення і розвитку умов для плідного життя населення та перспективного розвитку економіки у майбутньому.
Нікітіна А. В. [66]	Економічна безпека підприємства – це такий стан підприємства, за якого забезпечується найбільш ефективне використання всіх видів ресурсів (матеріально-технічних, фінансових, людських, інформаційних тощо) суб'єкта господарювання для уникнення, послаблення чи локалізації загроз і створення умов для стійкого і стабільного функціонування підприємства, його високої конкурентоспроможності, незалежності й автономії в поточному і майбутньому періодах, що є результатом цілеспрямованого комплексу заходів, зокрема забезпечення оптимальності й ефективності організаційної структури, правового захисту діяльності, захисту інформаційного середовища, комерційної таємниці, безпеки персоналу, капіталу, майна та комерційних інтересів.

Оборотний капітал відіграє ключову роль у забезпеченні економічної безпеки підприємства, оскільки сприяє підтриманню оперативної платоспроможності. Це критично важливо для своєчасного виконання фінансових зобов'язань перед постачальниками, партнерами та працівниками. Ефективне управління оборотним капіталом визначає здатність підприємства адаптуватися до зовнішніх викликів, таких як економічні кризи, коливання попиту, зміни цін на сировину тощо.

Успішна реалізація стратегій управління оборотним капіталом дозволяє оптимізувати витрати, пов'язані з утриманням надмірних запасів, зменшити обсяг дебіторської заборгованості та створити сприятливі умови для залучення короткострокового фінансування. Водночас розробка таких стратегій є складним завданням, яке потребує врахування як внутрішніх, так і зовнішніх чинників, що впливають на фінансовий стан підприємства. Це вимагає детального аналізу фінансових потоків, оцінки ризиків і можливостей, а також визначення ключових показників ефективності для моніторингу процесів управління оборотним капіталом.

Таким чином, створення конкретних рекомендацій і стратегій управління оборотним капіталом набуває особливого значення для забезпечення довгострокової економічної стабільності підприємства.

Українські науковці також активно досліджують аспекти управління оборотним капіталом. Зокрема, Дяченко аналізує його основні складові: запаси, дебіторську заборгованість і зобов'язання перед постачальниками. Він виділяє ключові фактори, які впливають на ефективність управління цими компонентами, серед яких ліквідність, рентабельність і операційна ефективність. Крім того, Дяченко пропонує методику формування стратегій управління компонентами оборотного капіталу на підприємстві, орієнтуючись на підвищення їх ефективності [67]. Клименко, зі свого боку, розглядає компоненти оборотного капіталу як чинник конкурентоспроможності підприємства. Він виділяє аналогічні ключові фактори, такі як ліквідність, рентабельність і операційна ефективність, і

пропонує методику оцінки конкурентоспроможності підприємства на основі показників управління компонентами оборотного капіталу [68].

Показники управління оборотним капіталом відображають ліквідність фірми з двох точок зору [69]. По-перше, статичні показники управління оборотним капіталом, які розуміються як традиційні коефіцієнти ліквідності, такі як коефіцієнт оборотного капіталу, використовуються для вимірювання ліквідності компанії в певний момент часу. По-друге, Мосс і Стін [70] показують, що динамічні показники управління оборотним капіталом, такі як цикл перетворення готівки, використовуються для оцінки ліквідності МСП, тобто малих і середніх підприємств.

Розглянемо основні напрямки (рис 3.7), які допоможуть підприємству раціонально використовувати оборотний капітал та підвищити його ефективність. Визначення ключових напрямів оптимізації оборотного капіталу включає комплекс заходів, спрямованих на підвищення ефективності його використання та забезпечення фінансової стійкості підприємства

Рисунок 3.7 – Ключові напрямки оптимізації оборотного капіталу

Оптимізація запасів означає ефективне управління запасами дозволяє знизити витрати на їх зберігання та уникнути дефіциту або надлишку

матеріалів. Це передбачає впровадження сучасних систем управління запасами, таких як JIT (just-in-time), та регулярний аналіз потреб підприємства.

При управлінні дебіторською заборгованістю слід зменшити обсяги прострочених дебіторських боргів та оптимізувати умови надання кредитів клієнтам є важливим елементом підвищення ліквідності оборотного капіталу. Важливо також запроваджувати системи знижок для клієнтів, які здійснюють оплату вчасно.

До ефективного управління грошовими коштами входить впровадження методів прискорення обігу грошових коштів, таких як скорочення термінів інкасації та ефективне використання наявних грошових ресурсів. Це може також включати аналіз та оптимізацію залишків грошових коштів на рахунках підприємства.

Удосконалюючи системи розрахунків з постачальниками та покупцями важливо налагодити прозорі та своєчасні розрахунки, щоб уникнути виникнення надмірної кредиторської заборгованості, яка може негативно вплинути на фінансову стійкість підприємства.

До використання сучасних фінансових інструментів слід віднести факторинг, облік векселів, форфейтинг та інші методи, що дозволяють прискорити обіг капіталу і зменшити ризики, пов'язані з неплатоспроможністю контрагентів.

Реалізація цих заходів допоможе підприємству ефективно використовувати оборотний капітал, забезпечуючи безперервність виробничого процесу та зростання фінансових показників.

Кожне підприємство має розробити власну політику управління оборотним капіталом з урахуванням своєї специфіки. Відповідно до обсягів та особливостей використання оборотного капіталу, а також його структурних елементів, може бути сформована політика управління окремими складовими капіталу. Управління оборотним капіталом включає пошук ефективних методів фінансування, оптимізацію обсягів,

удосконалення структури, забезпечення необхідного рівня ліквідності та підвищення ефективності його використання. Ці підходи тісно пов'язані: підвищення ефективності використання сприяє оптимізації обсягів і структури оборотного капіталу, і навпаки. [71]

Таким чином, для досягнення оптимального управління оборотним капіталом важливо розглянути декілька ключових аспектів (рис 3.8).

Рисунок 3.8 – Заходи оптимізації використання оборотного капіталу

При аналізі потреби в оборотному капіталі підприємство має оцінити свої потреби в оборотному капіталі з урахуванням сезонності, обсягів виробництва, ринкових умов та інших факторів, які впливають на необхідний обсяг капіталу для безперебійної роботи.

Оптимізуючи структури оборотного капіталу необхідно визначити оптимальне співвідношення між різними компонентами оборотного капіталу, такими як запаси, дебіторська заборгованість та грошові кошти. Це дозволить мінімізувати витрати та підвищити рентабельність.

Важливо забезпечити підвищення ліквідності активів, щоб активи підприємства, зокрема дебіторська заборгованість, були максимально ліквідними. Це може включати встановлення більш жорстких умов продажу на кредит, впровадження програм стимулювання своєчасних платежів та використання фінансових інструментів для прискорення обороту капіталу.

Регулярний контроль та аналіз показників оборотного капіталу дозволяє вчасно виявляти проблемні зони та коригувати стратегії управління. Для цього важливо впровадити системи управлінського обліку та звітності, які забезпечать доступ до актуальних даних.

Використання сучасних інформаційних систем дозволяє автоматизувати процеси управління оборотним капіталом, зокрема управління запасами, дебіторською заборгованістю та грошовими потоками. Це підвищує точність прогнозів, прискорює процеси прийняття рішень та знижує ризики.

Ефективне управління оборотним капіталом повинно враховувати необхідність підтримання належного рівня фінансової стійкості підприємства, що дозволить уникнути проблем з ліквідністю та знизити залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Реалізація цих заходів у комплексі дозволить підприємству оптимізувати використання оборотного капіталу, знизити фінансові ризики, підвищити конкурентоспроможність та забезпечити стабільне зростання.

Управління оборотним капіталом на підприємстві включає кілька важливих напрямів, які мають бути враховані для забезпечення фінансово-економічної безпеки та ефективності фінансової діяльності.

По-перше, важливо впровадити політику оптимізації обсягу оборотних коштів. Це передбачає детальний аналіз потреб підприємства в оборотних коштах з урахуванням сезонних коливань попиту, циклів виробництва, а також структури активів і зобов'язань. На основі цього аналізу потрібно визначити мінімально необхідний обсяг оборотного капіталу, який забезпечить безперебійне функціонування підприємства без надлишкових резервів, які можуть стати тягарем для фінансів.

По-друге, ефективне управління запасами є ще одним ключовим напрямом оптимізації оборотного капіталу. Це передбачає встановлення оптимальних рівнів запасів, які дозволяють уникнути як дефіциту, так і надмірних запасів, що можуть призвести до збільшення витрат на їх

зберігання та зниження оборотності капіталу. Для цього підприємства можуть використовувати різні методики, такі як метод ЕОК (економічно оптимальний обсяг запасів), метод АВС-аналізу та метод JIT (just-in-time) [72].

По-третє, ефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю є ключовим елементом оптимізації оборотного капіталу. Підприємство має впроваджувати системи контролю за строками платежів, визначати найкращі умови кредитування для клієнтів і вести активну роботу з дебіторами для забезпечення своєчасного погашення заборгованості. Такий підхід дозволить стабілізувати грошові потоки та уникнути проблем із ліквідністю.

Крім того, постійний аналіз і моніторинг фінансових показників, пов'язаних із оборотним капіталом, необхідні для своєчасного виявлення потенційних проблем і оперативного реагування. Використання сучасних цифрових технологій та програмного забезпечення сприяє підвищенню точності й швидкості прийняття управлінських рішень у цій сфері.

Додатково, підприємство може застосовувати низку інших методів управління оборотним капіталом для забезпечення фінансової стабільності, зокрема: управління кредитними ризиками, використання фінансових інструментів для мінімізації ризиків і оптимізація операційних витрат.

В умовах сучасної економічної нестабільності та посиленої конкуренції особливої актуальності набуває зменшення ризику інсолвентності. Нездатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання може спричинити серйозні наслідки, такі як втрата бізнесу, погіршення репутації та фінансові втрати для партнерів, кредиторів і працівників. Тому здатність підприємства ефективно управляти своїми фінансовими зобов'язаннями є критично важливою для забезпечення його довгострокової стабільності та сталого розвитку.

Зменшення ризику інсолвентності вимагає комплексного підходу, який включає в себе як фінансове планування, так і стратегічне управління

активами та зобов'язаннями підприємства. Важливою складовою цього процесу є регулярний аналіз фінансового стану, своєчасна оцінка ризиків та впровадження ефективних механізмів для їх мінімізації. Успішна реалізація заходів, спрямованих на зменшення ризику інсолвентності, дозволяє підприємствам забезпечити стабільне функціонування, підвищити довіру інвесторів та кредиторів, а також зміцнити свої позиції на ринку.

Зменшення ризику інсолвентності є одним із основних аспектів управління оборотним капіталом в економічній безпеці підприємства. Для досягнення цієї мети важливо враховувати наступні компоненти (рис 3.9).

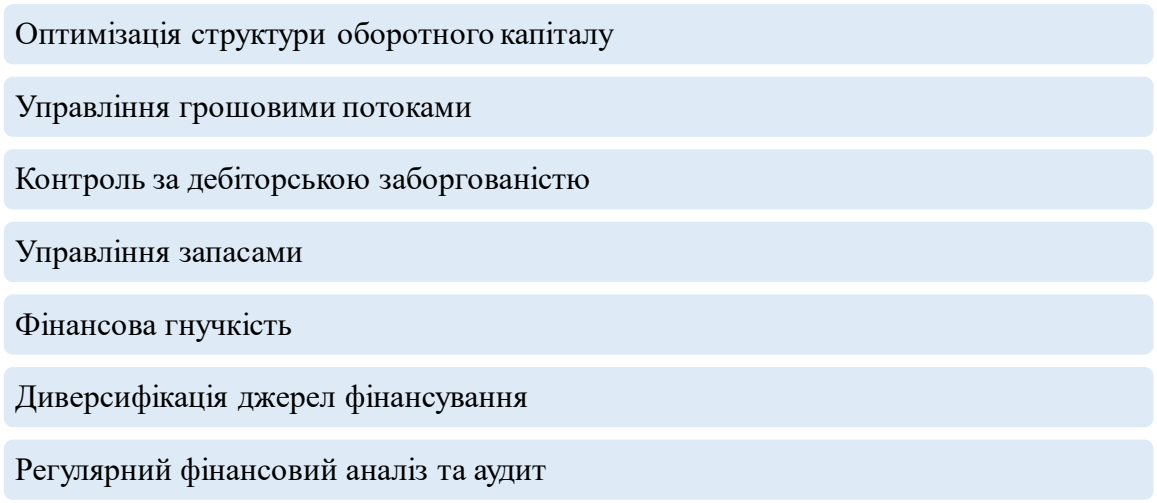

Рисунок 3.9 – Основні компоненти зменшення ризику інсолвентності в управлінні оборотним капіталом підприємства

Оптимізація структури оборотного капіталу допоможе забезпечити баланс між активами та зобов'язаннями з урахуванням їх ліквідності. Це дозволяє підприємству своєчасно реагувати на фінансові потреби, мінімізуючи ризик нестачі грошових коштів.

Регулярний моніторинг та прогнозування грошових потоків дозволяє підприємству уникати ситуацій, коли поточних грошових коштів недостатньо для покриття зобов'язань. Ефективне управління грошовими

потоками сприяє збереженню платоспроможності та забезпеченню фінансової стабільності.

Контроль за дебіторською заборгованістю. Своєчасне отримання платежів від клієнтів є критично важливим для підтримки оборотного капіталу. Впровадження ефективних політик кредитування та інкасації боргів допомагає зменшити ризик несплати та покращити фінансову позицію підприємства.

Надмірні запаси можуть зв'язувати значні фінансові ресурси, що зменшує ліквідність підприємства. Ефективне управління запасами забезпечує оптимальний рівень матеріальних ресурсів, необхідних для безперебійної роботи, без надлишкових витрат.

Підтримка достатнього рівня оборотного капіталу дає підприємству можливість швидко реагувати на непередбачені зміни на ринку чи в економічній ситуації. Це знижує ризик фінансових труднощів і забезпечує можливість для маневрування у складних умовах.

Диверсифікація різних джерел фінансування, таких як кредити, лізинг, факторинг, допомагає зменшити залежність від одного джерела та покращити фінансову стійкість підприємства.

Постійний моніторинг фінансових показників дозволяє вчасно виявляти та усувати потенційні проблеми, що можуть призвести до інсолвентності. Впровадження систем внутрішнього контролю і регулярні аудити сприяють підвищенню фінансової прозорості та надійності управління.

Врахування цих аспектів у процесі управління оборотним капіталом допомагає підприємству знизити ризик інсолвентності та забезпечити його економічну безпеку.

В цілому, оптимізація оборотного капіталу є ключовим завданням фінансового менеджменту, яке вимагає всебічного підходу і застосування різних інструментів та методів для досягнення оптимального балансу між ліквідністю і ефективністю використання ресурсів підприємства [72].

Таким чином, управління оборотним капіталом включає комплекс заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання ресурсів підприємства, забезпечення стабільності його фінансової діяльності та максимізацію прибутку.

Висновки до розділу 3

Ефективне управління оборотним капіталом є ключовим фактором забезпечення економічної безпеки підприємства. З огляду на динаміку фінансових показників ПАТ «Запоріжсталь» у 2023 році, можна стверджувати, що подальше вдосконалення процесів управління оборотним капіталом має важливе значення для підвищення стабільності та конкурентоспроможності підприємства на ринку. Перспективи покращення цих процесів пов’язані з оптимізацією структури активів і зобов’язань, зниженням витрат на обслуговування боргу, а також із впровадженням сучасних методів фінансового планування та контролю.

Ми запропонували реалізувати наступний проєкт для підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу ПАТ «Запоріжсталь». Основні завдання проєкту: встановлення термінів відстрочки платежів для різних груп покупців, встановлення лімітів дебіторської заборгованості для кожного покупця або групи покупців, що залежать від обсягів реалізації та історії кредитних відносин з ними, ефективне використання системи стимулюючих знижок, запровадження знижок у періоди року з низьким рівнем продажів.

Впровадження проєкту підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу має на меті забезпечити безперебійну роботу підприємства, зменшити обсяги вільних поточних активів і витрати на їх фінансування, прискорити оборот оборотних активів і максимізувати прибуток при збереженні ліквідності. Практичне впровадження

запропонованих заходів дозволить максимально ефективно використовувати ресурси для забезпечення стабільної фінансової діяльності.

У сучасних умовах ведення бізнесу економічна безпека підприємства є ключовою умовою для його стійкого функціонування та розвитку. Ефективне управління оборотним капіталом відіграє важливу роль у забезпеченні цієї безпеки, оскільки воно дозволяє підтримувати ліквідність, фінансову стійкість і конкурентоспроможність підприємства. Оборотний капітал охоплює поточні активи та зобов'язання, які забезпечують безперервність виробничого процесу і фінансову стабільність. Розробка та впровадження стратегій управління оборотним капіталом сприяє мінімізації фінансових ризиків, підвищенню ефективності використання ресурсів та забезпеченню довгострокової економічної стабільності.

Крім того, економічна безпека підприємства включає здатність адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, захищати свої фінансові інтереси та ефективно використовувати ресурси. Це передбачає створення умов для стабільного функціонування навіть в умовах економічної нестабільності та жорсткої конкуренції. Ефективне управління оборотним капіталом дозволяє підприємству своєчасно виконувати фінансові зобов'язання, мінімізувати ризики та забезпечити довготривалу стабільність.

Таким чином, управління оборотним капіталом є важливим аспектом забезпечення економічної безпеки підприємства, що сприяє його стійкому розвитку та конкурентоспроможності на ринку. Врахування основних компонентів управління оборотним капіталом, таких як оптимізація запасів, управління дебіторською заборгованістю та грошовими потоками, дозволяє підприємству забезпечити безперебійне функціонування та досягти високих фінансових показників.

ВИСНОВКИ

Оборотний капітал є важливою складовою фінансових ресурсів підприємства, яка включає всі поточні активи, що використовуються в операційній діяльності. Основними ознаками оборотного капіталу є його висока ліквідність, мобільність та короткостроковий характер. До складу оборотного капіталу входять такі елементи, як запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти та короткострокові фінансові інвестиції. Важливою характеристикою оборотного капіталу є його здатність швидко перетворюватися на грошові кошти, що забезпечує фінансову стійкість та платоспроможність підприємства.

Оборотний капітал відіграє ключову роль в забезпеченні економічної безпеки підприємства. Він сприяє підтримці стабільності виробничих процесів, дозволяючи підприємству ефективно функціонувати навіть в умовах нестабільності ринку. Адекватний рівень оборотного капіталу дозволяє підприємству своєчасно виконувати свої фінансові зобов’язання перед постачальниками, працівниками та іншими контрагентами, що мінімізує ризики виникнення фінансових труднощів. Таким чином, управління оборотним капіталом безпосередньо впливає на фінансову стійкість, ліквідність та платоспроможність підприємства.

Існують різні методи управління оборотним капіталом, що включають оперативне планування, контроль та аналіз його складових. До основних методів належать: метод коефіцієнтів, метод нормування, метод АВС, метод оптимізації.

Вибір конкретних методів управління оборотним капіталом залежить від специфіки діяльності підприємства, його фінансового стану та ринкових умов. Ефективне управління оборотним капіталом сприяє підвищенню фінансової ефективності та конкурентоспроможності підприємства.

ПАТ «Запоріжсталь» є одним з найбільших металургійних підприємств України, що спеціалізується на виробництві сталі, прокату та інших металургійних продуктів. Підприємство має значний вплив на економіку регіону та країни в цілому, забезпечуючи робочі місця та сприяючи розвитку суміжних галузей. Високий рівень виробничих потужностей, модернізація обладнання та впровадження новітніх технологій дозволяють ПАТ «Запоріжсталь» підтримувати високу якість продукції та відповідати міжнародним стандартам. Фінансова стабільність підприємства забезпечується за рахунок ефективного управління активами, зокрема оборотним капіталом.

На ПАТ «Запоріжсталь» активно впроваджується програма з підвищення ефективності та модернізації виробництва, зниження собівартості продукції та екологічної модернізації виробничих фондів. Основними пріоритетами підприємства є випуск високоякісної продукції, забезпечення безпечних умов праці для персоналу, мінімізація впливу на навколишнє середовище та захист здоров'я населення Запорізької області, а також підвищення енергоефективності.

Фінансові результати діяльності ПАТ «Запоріжсталь» значною мірою залежать від світових цін та попиту на сталь і металургійні вироби, залізну руду та вугілля. На ціни металургійної продукції впливають численні фактори, зокрема глобальні економічні умови, попит, світові виробничі потужності, коефіцієнт використання потужностей, витрати на сировину, обмінні курси валют та вдосконалення технологічних процесів виробництва сталі.

За період 2021 – 2023 рр. при рості чистого доходу від реалізації продукції спостерігається зниження всіх показників прибутку: валового, операційного та чистого. Зауважимо, що саме чистий прибуток є джерелом інвестиційного та інноваційного розвитку підприємства, тому в аналізованому періоді ми спостерігаємо зниження фінансових можливостей

підприємства для розвитку, що спричинено зниженням обсягів власних фінансових ресурсів.

За період 2021 – 2023 рр. за результатами прогнозування складу та структури активів шляхом фінансового аналізу спостерігаються такі зміни у складі та структурі майна ПАТ «Запоріжсталь»: зростає балансова вартість майна; зростає питома вага оборотних активів; у підприємства стабільно зростає обсяг дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, а також іншої поточної дебіторської заборгованості; також зростає дебіторська заборгованість за виданими авансами. Можемо констатувати, що обсяги господарської діяльності зростають і пропорційно зростає дебіторська заборгованість.

За результатами аналізу активів та капіталу ПАТ «Запоріжсталь» можна стверджувати, що структура активів та капіталу є дещо нестабільною. У 2021 році ПАТ «Запоріжсталь» демонструвало зростання нерозподіленого прибутку та стабільність у довгострокових зобов'язаннях. У 2022 році спостерігається зниження як обсягів нерозподіленого прибутку, так і довгострокових зобов'язань. Це свідчить про зміну фінансової політики підприємства, яка може бути пов'язана зі зміною ринкових умов, внутрішньої стратегії компанії, або із повномасштабним вторгненням.

Аналіз фінансових результатів дає змогу стверджувати, що базові домінанти фінансової стабільності забезпечені:

– фінансова стабільність забезпечується стабільним зростанням обсягу чистого доходу від реалізації продукції, який у 2021 р. складає 86 968 733 тис. грн, у 2022 р. – 46 916 321 тис. грн; у 2023 р. – 56 395 037 тис. грн; нестабільність 2021-2022 роках пов'язана із повномасштабним вторгненням. За останні два роки стабільність чистого доходу від реалізації продукції надає підприємству можливість планувати фінансову, операційну та інвестиційну діяльність у часі та просторі;

– фінансова рівновага забезпечується спроможністю підприємства планувати свої доходи і витрати у часі і забезпечувати своєчасне виконання всіх фінансових зобов'язань; такі висновки ми робимо на підставі аналізу показників платоспроможності та оборотності; так, тривалість фінансового циклу знизилась з 102 дн. у 2021 р. до 75 дн. у 2023 р. за рахунок оптимізації оборотності запасів, дебіторської та кредиторської заборгованостей;

– фінансова надійність розглядається як домінанта фінансової безпеки, яка забезпечується, на нашу думку, максимізацією рівня рентабельності власного капіталу за заданим рівнем фінансового ризику, тобто позитивним ефектом фінансового важеля.

Ефективне управління оборотним капіталом є ключовим фактором забезпечення економічної безпеки підприємства. З огляду на динаміку фінансових показників ПАТ «Запоріжсталь» у 2023 році, можна стверджувати, що подальше вдосконалення процесів управління оборотним капіталом має важливе значення для підвищення стабільності та конкурентоспроможності підприємства на ринку. Перспективи покращення цих процесів пов'язані з оптимізацією структури активів і зобов'язань, зниженням витрат на обслуговування боргу, а також із впровадженням сучасних методів фінансового планування та контролю.

Ми запропонували реалізувати наступний проєкт для підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу ПАТ «Запоріжсталь». Основні завдання проєкту: встановлення термінів відстрочки платежів для різних груп покупців, встановлення лімітів дебіторської заборгованості для кожного покупця або групи покупців, що залежать від обсягів реалізації та історії кредитних відносин з ними, ефективне використання системи стимулюючих знижок, запровадження знижок у періоди року з низьким рівнем продажів.

Впровадження проєкту підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу має на меті забезпечити безперебійну

роботу підприємства, зменшити обсяги вільних поточних активів і витрати на їх фінансування, прискорити оборот оборотних активів і максимізувати прибуток при збереженні ліквідності. Практичне впровадження запропонованих заходів дозволить максимально ефективно використовувати ресурси для забезпечення стабільної фінансової діяльності.

У сучасних умовах ведення бізнесу економічна безпека підприємства є ключовою умовою для його стійкого функціонування та розвитку. Ефективне управління оборотним капіталом відіграє важливу роль у забезпеченні цієї безпеки, оскільки воно дозволяє підтримувати ліквідність, фінансову стійкість і конкурентоспроможність підприємства. Оборотний капітал охоплює поточні активи та зобов'язання, які забезпечують безперервність виробничого процесу і фінансову стабільність. Розробка та впровадження стратегій управління оборотним капіталом сприяє мінімізації фінансових ризиків, підвищенню ефективності використання ресурсів та забезпеченню довгострокової економічної стабільності.

Крім того, економічна безпека підприємства включає здатність адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, захищати свої фінансові інтереси та ефективно використовувати ресурси. Це передбачає створення умов для стабільного функціонування навіть в умовах економічної нестабільності та жорсткої конкуренції. Ефективне управління оборотним капіталом дозволяє підприємству своєчасно виконувати фінансові зобов'язання, мінімізувати ризики та забезпечити довготривалу стабільність.

Таким чином, управління оборотним капіталом є важливим аспектом забезпечення економічної безпеки підприємства, що сприяє його стійкому розвитку та конкурентоспроможності на ринку. Врахування основних компонентів управління оборотним капіталом, таких як оптимізація запасів, управління дебіторською заборгованістю та грошовими потоками, дозволяє підприємству забезпечити безперебійне функціонування та досягти високих фінансових показників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Батракова Т.І., Панченко М.А., Андрусик Д.В. «Working capital management as a strategic tool for economic security of the enterprise». *Фінансові стратегії інноваційного розвитку економіки*. Запоріжжя. 2024. Вип. № 3(63). С. 104–110.

2. Батракова Т.І., Андрусик Д.В. Управління оборотним капіталом підприємства в умовах воєнного стану; виклики та можливості. *Збірник тез за результатами міжнародного круглого столу «Відновлення сільських територій в умовах повоєнного відродження»*, ЗНУ, Запоріжжя, 21 трав. 2024 р. С.81–84.

3. Ткачук Г. О. Теоретичні аспекти економічної безпеки сучасного підприємства: наукові підходи до тлумачення базової категорії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* 2020. Вип. 29. С. 151–155.

4. Крутова А. С., Сіфурова А. І. Ефективність управління оборотним капіталом у системі забезпечення фінансової безпеки торговельних підприємств. *Проблеми економіки*. 2016. № 3. С. 175–183.

5. Круш П. В., Мастюк Д. О. Еволюція теоретичних підходів визначення сутності капіталу підприємства. *Вісник Національного технічного університету України "КПІ"*. 2015. Вип. 12. URL: http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/45314 (дата звернення: 20.10.2024).

6. Martín-De Castro, G., Delgado-Verde, M. Assessing Knowledge Assets in Technology-Intensive Firms: Proposing a Model of Intellectual Capital. Journal of CENTRUM Cathedra. 2012. Vol. 5. P. 43–59.

7. Mirón-Sanguino, Á. S., Crespo-Cebada, E., Díaz-Caro, C. Do sticky costs influence corporate profit?: An approach based on Spanish agricultural companies. Custos e Agronegocio. 2021. Vol. 17. P. 216–238.

8. Mirón-Sanguino, Angel Sabino, Eva Crespo-Cebada, and Carlos Díaz-Caro. 2023. Does the type of company influence sticky costs? An assessment of Spanish agricultural companies | ¿Influye el tipo de empresa en los costes pegajosos? Una valoración en las empresas agrarias españolas. *ITEA Informacion Tecnica Economica Agraria* 119: 158–271.

9. Mirón-Sanguino, Á. S., Díaz-Caro, C. The Agricultural Cooperative as an Instrument for Economic Development: An Approach from Spanish Investors' Preferences through a Choice Experiment. Agronomy. 2022. Vol. 12. P. 560.

10. Марусяк Н. Л. Оборотний капітал промислового підприємства: формування і використання: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Тернопіль: ТНЕУ, 2008. С. 1–21. URL: http://referatu.net.ua/referats/7569/176613 (дата звернення: 20.10.2024).

11. Гоцуляк С. М. Деякі аспекти управління оборотним капіталом підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2011. № 41(2). С. 38–44.

12. Пельтек Л. В., Писаренко С. М. Методологічні аспекти формування системи управління оборотними активами підприємства. *Вісник Запорізького національного університету.* 2010. № 1(5). С. 43–49.

13. Сорока Р. С. Оборотний капітал: генезис, сутність та функції. *Науковий вісник НЛТУ України.* 2007. Вип. 17.2. С. 213–220. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/17_2/213_Soroka_17_2.pdf (дата звернення: 20.10.2024).

14. Поддєрьогін А. М., Білик М. Д., Буряк Л. Д. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2004. 546 с.

15. Дробошевська Т. В., Фільштейн Л. М. Економічна сутність оборотного капіталу, його роль у фінансово-господарській діяльності підприємства. *Наукові записки*. 2012. Вип. 12, ч. І. С. 204–207. URL:

http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/4736/1/42_2012-204-207.pdf (дата звернення: 20.10.2024).

16. Мазаракі А. А. Економіка торговельного підприємства: підруч. для вузів. Київ: Хрещатик, 1999. 800 с.

17. Азаренкова Г. М., Журавель Т. М., Михайленко Р. М. Фінанси підприємств: навч. посіб. [2-ге вид., випр. і доп.]. Київ: Знання-Прес, 2006. 287 с.

18. Круш П. В., Мастюк Д. О. Еволюція теоретичних підходів визначення сутності капіталу підприємства. *Вісник Національного технічного університету України "КПІ".* 2015. Вип. 12. URL: http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/45314 (дата звернення: 20.10.2024).

19. Сурніна К. С. Послідовність використання аналітичних процедур при аудиті оборотних активів акціонерних товариств. URL: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/59542/35-Surnina.pdf?sequence=1 (дата звернення: 20.10.2024).

20. Марусяк Н. Л. Кругообіг оборотного капіталу як основа забезпечення фінансової результативності підприємства. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту.* 2010. Вип. II (38). С. 80–86.

21. Brigham, E. F., Ehrhardt, M. C. Financial management: theory and practice. Thomson South-Western, 2008. 1074 p.

22. Kiyosaki, R. Rich Dad’s Cashflow Quadrant: Guide to Financial Freedom. Scottsdale: Plata Publishing, 2011.

23. Williamson, O. E. The Lens of Contract: Private Ordering. The American Economic Review. 2002. Vol. 92. P. 438–443.

24. Швидка О. П. Роль оборотного капіталу в забезпеченні прибутковості підприємства. *Вісник Криворізького економічного інституту КНУ.* 2013. № 2. С. 39–44.

25. Ковальчук Н. О., Федишин М. П., Жаворонок А. В. Ліквідність як критерій оптимізації структури оборотних активів підприємства. *Економіка. Фінанси. Право.* 2019. № 11(1). С. 16–19.

26. Близнюк О., Сіфурова А. Управління оборотним капіталом підприємств торгівлі з позиції функціонально-відтворювального та структурно-класифікаційного підходів. *Економічний аналіз*. 2019. Т. 29(1). С. 68–77.

27. Бензерук М. Необхідність управління оборотним капіталом підприємства в сучасних умовах. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету.* 2016. № 9. С. 16–29.

28. Бєляєва Л. А., Пеняк Ю. С., Ментей О. С. Аналітичне забезпечення системи управління виробничими запасами. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики.* 2018. Вип. 1. С. 71–79.

29. Baños-Caballero S., García-Teruel P. J., Martínez-Solano P. How does working capital management affect the profitability of Spanish SMEs? Small Business Economics. 2012. Vol. 39. P. 517–529.

30. Enqvist J., Graham M., Nikkinen J. The impact of working capital management on firm profitability in different business cycles: Evidence from Finland. Research in International Business and Finance. 2014. Vol. 32. P. 36–49.

31. Ramiah V., Zhao Y., Moosa I. Working capital management during the global financial crisis: The Australian experience. Qualitative Research in Financial Markets. 2014. Vol. 6. P. 332–351.

32. Azhar N. E., Binti Mohamad N., Saad M. Working Capital Management: The Effect of Market Valuation and Profitability in Malaysia. International Journal of Business and Management. 2010. Vol. 5. P. 140.

33. Taghizadeh Khanqah V., Ghanavati E., Akbari Khosroshahi M., Ebrati M. Working Capital Management and Corporate Performance: Evidence from Iranian Companies. Procedia — Social and Behavioral Sciences. 2012. Vol. 62. P. 1313–1318.

34. Педченко Н. С. Моніторинг фінансової конкурентоспроможності підприємств: монографія / Н. С. Педченко. Полтава: РВЦ ПУСКУ, 2007. 130 с. URL: http://dspace.uccu.org.ua/handle/123456789/822

35. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент. Київ: Ніка-Центр, Ельга, 2010. 680 с.

36. Бегун С. Особливості визнання та оцінки виробничих запасів. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.* 2015. № 3. С. 74–79.

37. Чубка О. М., Рудницька О. М. Оцінка методів управління оборотним капіталом промислових підприємств. *Національний університет "Львівська політехніка".* 2009. С. 440–445.

38. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua

39. Довга Т. А. Роль та місце аналізу виробничих запасів в системі управління ресурсним потенціалом підприємства. *Молодий вчений.* 2015. № 5(1). С. 130–134.

40. Офіційний сайт ПАТ «Запоріжсталь». URL: http://www.zaporizhstal.com/ (дата звернення 20.10.2024).

41. ПАТ «Запоріжсталь». URL: https://gmk.center/ua/manufacturer/zaporizhstal/ (дата звернення 20.10.2024).

42. ПАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ" - Фінансова звітність за 2021 рік - Clarity Project. Clarity Project. URL: https://clarity-project.info/edr/00191230/finances?current_year=2021 (дата звернення: 01.09.2024)

43. ПАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ" - Фінансова звітність за 2022 рік - Clarity Project. Clarity Project. URL: https://clarity-project.info/edr/00191230/finances?current_year=2022 (дата звернення: 01.09.2024)

44. ПАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ" - Фінансова звітність за 2023 рік - Clarity Project. Clarity Project. URL: https://clarity-

project.info/edr/00191230/finances?current_year=2023 (дата звернення: 01.09.2024)

45. Сафронська І. М., Бєлай Г. С. Методичні підходи до комплексної оцінки фінансового стану підприємства. *Економіка та держава*. 2009. № 11. С. 104–105.

46. Хмеленко І. І. Дослідження підходів щодо управління конкурентоспроможністю підприємств. URL: http://www.kpi.kharkov.ua/archiveслоб/NTU_XPI_60_2010_9.pdf

47. Кравченко О. А., Ільницький В. В., Ульяновський О. І. Забезпечення результативності і ефективності виробничої діяльності підприємства. *Економіка: реалії часу*. 2017. № 3(8). С. 29–35.

48. Дубєй Ю. В. Шляхи підвищення ефективності використання оборотного капіталу промисловими підприємствами України. *Економічний вісник Національного гірничого університету.* 2018. № 2. С. 100–108. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2018/2/EV20182_100-108.pdf

49. Батракова Т. І., Бондарь В. В. Напрями підвищення ефективності використання оборотних засобів підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* 2015. № 15(5). С. 57–60.

50. Кулакова С. Ю., Лозовський Д. М. Методологічні аспекти управління оборотними засобами підприємства. *«Ефективна економіка»:* електрон. наук. фахове вид. 2013. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2516

51. Дукаль Г. С. Управління обіговим капіталом та його вплив на фінансовий стан підприємств. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/19_1/181_Dukal_19_1.pdf

52. Єрмак С. О. Концептуальні основи ефективного управління оборотним капіталом на підприємствах роздрібної торгівлі побутовим обладнанням. *Вісник Донецького університету економіки та права*. 2008. № 1–2. С. 76–83.

53. Фінанси підприємств / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін. Київ: КНЕУ, 2004. 546 с.

54. Божко Д. О. Сучасні тенденції розвитку економічної безпеки підприємства в Україні. *Науковий студентський вісник Одеського національного економічного університету*. 2021. № 35(2). С. 112–115.

55. Кошельок Г. В., Пудичева Г. О. Економічна безпека енергетичних підприємств. *Економіка та суспільство*. 2021. № 28. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/520

56. Іванов І. І. Аналіз економічної безпеки підприємств. Науковий вісник. 2024. Т. 31(4). С. 146–153. URL: http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2024/314-315/pdf/146-153.pdf

57. Бензерук М. Необхідність управління оборотним капіталом підприємства в сучасних умовах. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету.* 2016. № 9. С. 16–29. URL: http://nbuv.gov.ua

58. Нагорна І. І. Організаційно-економічний механізм у забезпеченні стійкої економічної безпеки промислових підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.04 / Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Одеса, 2008. 22 с.

59. Єрмошенко М. М., Горячева К. С. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство: наукова монографія. Київ: НАУ, 2010. 232 с.

60. Дикань В. Л., Назаренко І. Л. Комплексна методика визначення рівня економічної безпеки: монографія. Харків: УкрДАЗТ, 2011. 142 с.

61. Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / за ред. Т. Г. Васильціва. Львів: Видавництво, 2012. 386 с.

62. Васильців Т. Г., Гринкевич С. С. Формування середовища економічної безпеки підприємництва в Україні. *Економічний часопис XXI.* 2015. № 3–4(1). С. 24–27.

63. Дмитрієв І. А., Близнюк А. О. Сутність та місце економічної безпеки підприємства в системі забезпечення економічної безпеки держави. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені В. Даля*. 2011. № 3(157). С. 86–90.

64. Козаченко Г. В., Понамарьов В. П., Ляшенко О. М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія. Київ: Лібра, 2003. 280 с.

65. Пастернак-Таранушенко Г. А. Економічна безпека держави: підручник / за ред. Б. Кравченка. Київ: Ін-т держ. управл. і самоврядування при Кабінеті Міністрів України, 1994. 140 с.

66. Нікітіна А. В. Розвиток теоретичних засад економічної безпеки підприємства. *Сталий розвиток економіки*. 2011. № 3. С. 82–85.

67. Дяченко О. М. Формування стратегії управління оборотним капіталом підприємства. *Економіка та держава*. 2011. № 11(1). С. 15–22.

68. Клименко О. В. Оборотний капітал як фактор конкурентоспроможності підприємства. *Економіка та прогнозування*. 2012. № 14(4). С. 31–38.

69. Maleki Nia, Nahid, Asgari Alouj Hosein, Gezelbash Azam, Sajjadian Amiri Seyed Masoud. Iran Address: Municipal No.8-2-603/11, Flat No. 201, Second Floor Zehra Nagar. American Journal of Scientific Research. URL: http://www.eurojournals.com/ajsr.htm .

70. Moss J. D., Stine B. CASH CONVERSION CYCLE AND FIRM SIZE: A STUDY OF RETAIL FIRMS. Managerial Finance. 1993. Vol. 19, No. 8. P. 25–34. URL: https://doi.org/10.1108/eb013739

71. Кустріч Л. О. Підвищення рівня управління оборотним капіталом. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2010. Т. 1. № 3. С. 103–106.

72. Литвинов А., Остапенко Р., Горох О. Оптимізація оборотного капіталу в умовах невизначеності. *Економіка та суспільство*. 2024. № 63. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-58

ДОДАТОК А
Статут ПАТ «Запоріжсталь»

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Загальними зборами акціонерів
Відкритого акціонерного товариства
«Запорізький металургійний комбінат
«Запоріжсталь»

Протокол № 1
від «07» серпня 2015 року

СТАТУТ
ПУБЛІЧНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ»
(*шістнадцята редакція*)

Україна
місто Запоріжжя
2015 рік

Продовження ДОДАТКУ А

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Відкрите акціонерне товариство «Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь» (далі – «**Товариство**») засновано відповідно до наказу Фонду державного майна України.

Найменування Відкритого акціонерного товариства «Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь» викладене відповідно до вимог та положень Закону України «Про акціонерні товариства» № 514-VI від 17 вересня 2008 року як Публічне акціонерне товариство «Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь».

1.2. Товариство було створене у процесі приватизації, засновником Товариства виступив Фонд державного майна України.

Акціонерами Товариства можуть бути фізичні та юридичні особи, а також держава в особі органу, уповноваженого управляти державним майном, і територіальна громада в особі органу, уповноваженого управляти комунальним майном, які набули права власності на акції Товариства в порядку, передбаченому законодавством та Статутом. Всі акціонери Товариства мають бути занесені до реєстру акціонерів Товариства, який ведеться відповідно до чинного законодавства.

1.3. Товариство є правонаступником Відкритого акціонерного товариства «Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь» ім. С. Орджонікідзе», Товариства з обмеженою відповідальністю «Торговий дім Запоріжсталь», Підприємства з іноземною інвестицією у формі Товариства з обмеженою відповідальністю «СТІЛ ТРЕК», Товариства з обмеженою відповідальністю «Торговий будинок вогнетривів», Товариства з обмеженою відповідальністю «Виробничо-торгове підприємство «Запоріжсталь-Інвест-Торгпром», Товариства з обмеженою відповідальністю «Центросталь».

1. НАЙМЕНУВАННЯ ТОВАРИСТВА

1.1. Повне найменування Товариства:

- українською мовою - **Публічне акціонерне товариство «Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь»**;
- російською мовою - **Публичное акционерное общество «Запорожский металлургический комбинат «Запорожсталь»**;
- англійською мовою - **Public Joint Stock Company «Integrated Iron and Steel Works «Zaporizhstal»**.

1.2. Скорочене найменування Товариства:

- українською мовою - **ПАТ «Запоріжсталь»**;
- російською мовою - **ПАО «Запорожсталь»**;
- англійською мовою - **PJSC «Zaporizhstal»**.

1.3. Акти та документи Товариства, які призначені для третіх осіб, повинні містити будь-яке із вказаних у пунктах 1.1, 1.2 цього Статуту найменування.

1.4. Місцезнаходження Товариства: Україна, 69008, м. Запоріжжя, Південне шосе, 72.

1.5. Організаційно-правова форма Товариства – акціонерне товариство.

1.6. Тип акціонерного товариства – публічне.

2. МЕТА ТА ПРЕДМЕТ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРИСТВА

2.1. Метою діяльності Товариства є одержання прибутку на основі здійснення виробничої, комерційної, посередницької та іншої діяльності, в порядку та за умов, визначених чинним законодавством і цим Статутом, та наступний його розподіл між акціонерами.

2.2. Предметом діяльності Товариства є:

(1) виробництво чавуну, сталі та феросплавів, прокату чорних металів, виробів подальшої переробки та металевих порошків чорних металів;

Продовження ДОДАТКУ А

Місто Запоріжжя, Запорізької області, Україна, сьомого серпня дві тисячі п'ятнадцятого року.

Я, **Морозова В.М.,** приватний нотаріус Запорізького міського нотаріального округу, засвідчую справжність підпису **Голови зборів ПУБЛІЧНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ» - Шурми Ростислава Ігоровича,** який зроблено у моїй присутності.

Особу представника встановлено, його дієздатність та повноваження перевірено.

Зареєстровано в реєстрі за № 1189

Сплачено плати - згідно зі ст. 31 Закону України «Про нотаріат».

Приватний нотаріус:

ДОДАТОК Б

КОДЕКС ЭТИКИ

ВВЕДЕНИЕ

Кодекс этики Группы Метинвест (**Метинвест, Компания**[1]) устанавливает необходимые этические нормы и стандарты ведения бизнеса, которыми должны ежедневно руководствоваться в своей деятельности сотрудники[2] всех уровней. Данные нормы и стандарты основываются на наших ценностях:

- Профессионализм;
- Клиентоориентированность;
- Жизнь, здоровье и экология;
- Лидерство;
- Командная работа.

Сотрудники всех уровней Метинвеста должны соблюдать Кодекс этики. Со своей стороны, Метинвест создает безопасные условия труда, и способствует развитию сотрудников, совершенствованию их профессиональных навыков и умений.

Мы поощряем подрядчиков, поставщиков, консультантов, ассоциированные компании, а также компании, в которых Группа Метинвест представлена как миноритарный акционер, и лиц, уполномоченных представлять Метинвест в отношениях с третьими лицами, следовать в своей деятельности внутренним Кодексам этики и делового поведения, которые максимально соответствуют положениям, изложенным в данном Кодексе этики.

Мы ведем свою деятельность во многих странах, законодательство и регуляторные требования которых отличаются. Мы должны придерживаться требований законов стран присутствия, и мы также берем на себя обязательства соответствовать международным стандартам в различных сферах нашей деятельности.

Данный Кодекс этики содержит общие рекомендации, описывающие нормы и стандарты делового поведения. Изучите положения Кодекса этики и действуйте в соответствии с приведенными в них нормами и стандартами.

Обращаем Ваше внимание на то, что Кодекс этики описывает самые важные вопросы этического поведения и не дает ответов на конкретные юридические вопросы, и не определяет правила поведения в каждой конкретной ситуации. Положения Кодекса этики не охватывают все законы, политики и процедуры и не предоставляют права, обязанности или стандарты делового поведения, которые могут быть направлены против Метинвеста. Каждый из нас должен в повседневной работе поступать честно и порядочно.

В том случае, если между Кодексом этики и местными обычаями, нормами или правилами существуют различия, мы должны придерживаться более строгих стандартов поведения. Однако мы всегда должны помнить, что незнание законов не освобождает нас от обязанности соблюдать их требования.

При внедрении Кодекса этики отдельные требования могут детализироваться внутренними процедурами различного уровня. Данные процедуры могут устанавливать более высокие требования, но не противоречащие Кодексу этики.

В случае, если у Вас возникли сомнения по поводу требуемых норм и стандартов делового поведения, обращайтесь к разделу "Способы обращения за советом и сообщения о нарушениях".

Продовження ДОДАТКУ Б

Что входит в обязанности сотрудников Метинвеста?

Для каждого из нас важно понимать и уважать принципы ведения бизнеса в Метинвесте, придерживаться требований данного Кодекса этики, действующих процедур и регламентов.

Все сотрудники Метинвеста должны выполнять свои должностные обязанности, соблюдая требования Кодекса этики.

Метинвест предпочитает сотрудничать с подрядчиками, агентами, поставщиками и прочими деловыми партнерами, которые придерживаются требований, аналогичных Кодексу этики.

Наша работа связана с ежедневной необходимостью принятия решений. Если Вы столкнулись со сложной ситуацией, спросите себя:

- Соответствует ли это Кодексу этики и принципам ведения бизнеса Метинвеста?
- Соответствует ли это моим личным ценностям?
- Законно ли это?
- Соответствует ли это ценностям Метинвеста?
- Безопасно ли это? Может ли это угрожать кому-либо или стать причиной травмы?
- Поставит ли это Метинвест или меня лично в затруднительное положение?
- Является ли принимаемое решение лучшим из альтернативных вариантов действий?

Если у Вас возникают сомнения при ответе на любой из этих вопросов, можно обратиться за советом. Для получения детальной информации обращайтесь к разделу «Способы обращения за советом и сообщения о нарушениях».

В кратчайшие сроки мы обязаны сообщать о любых потенциальных или реальных нарушениях закона, Кодекса этики или политик и процедур и помогать Метинвесту в расследовании таких нарушений.

Если Вы видите, что Ваш вопрос остался без ответа, а проблема не решена – настаивайте на получении ответа с помощью других доступных способов сообщения о нарушениях. Не оставайтесь равнодушным!

СЛЕДУЕТ:

- Изучать Кодекс этики;
- Задавать вопросы в сложных ситуациях;
- Помогать сделать Кодекс этики действенным, поступая в соответствии с его положениями;
- Сообщать о любых потенциальных или реальных нарушениях закона, Кодекса этики, политик и процедур.

НЕДОПУСТИМО:

- Оставаться равнодушными.

Что входит в обязанности руководителей?

Высшее руководство несёт ответственность по вопросам этики и корпоративной культуры перед Наблюдательным советом Метинвеста. Все руководители должны оказывать поддержку в обеспечении соблюдения высоких стандартов делового поведения.

Руководители должны предпринимать все необходимые меры для ознакомления подчиненных, контрагентов и деловых партнеров с Кодексом этики и соблюдения его положений. Насколько это возможно, руководители должны быть уверены, что подрядчики, агенты, консультанты, поставщики и другие деловые партнеры придерживаются требований, аналогичных данному Кодексу этики.

СЛЕДУЕТ:

- Вести себя в соответствии с требованиями Кодекса этики;
- Создавать и поддерживать культуру, где сотрудники понимают свою ответственность, соблюдают Кодекс этики, свободно задают вопросы, не опасаются преследований;
- Доступно и понятно объяснять требования Кодекса этики;
- Внедрять требования Кодекса этики в существующие бизнес-процессы (например, прием на

Декларація академічної доброчесності

здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Андрусик Діана Володимирівна, студентка 2 курсу, заочної форми навчання, економічного факультету, спеціальність 073 «Менеджмент», освітня програма «Управління фінансово-економічною безпекою», адреса електронної пошти vipclient64363@gmail.com;

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Управління оборотним капіталом підприємства ПАТ «Запоріжсталь» задля забезпечення його економічної безпеки» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлена;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

_____	_____	_____
(дата)	(підпис)	(ПІБ студента)